P

pagirnis, pagriniai (litov.) *domovik*

litov. pagirios = záchranca

Pagoda, Pahoda (slovin.) *Podaga*

(rus. počasie = pogoda)

pagoda = chrám indických bohov,

Pagodi - ľudové pomenovanie bohyne Bhagavadi (Bhawani), manželky Šivu.

Pachma

poľ. pach = pokrík, často opakovaný, napodobňujúci zvuk výbuchu alebo klepotu

lesný bôžik, nebezpečný zákerný pomocník alebo syn *Svätohora.* Považujú ho za *polkana.* Môže spôsobovať rezné rany alebo zabiť svojim pokrikom (poľ. pachom) počas tanca.

Zemepisný názov: rieka Pachma v európskej časti Ruska

pacholek, pacholíček (poľs. pachołek = stĺpik) *pikulík*

pacholík = malé dieťa, nemluvňa

Zemepisný názov: Pachoły, Pachołów, Pachołe – obce v Poľsku, Pachoľa – vrch na Slovensku

Paľanica *» Perinbaba*

Polenica, Poľanica, Palenica

V niektorých oblastiach Ruska Poľanica sa nazýva žena *Polevika*. Prenesene paľanicami (polenicami) nazývali manželky bohatierov.

Zemepisný názov: Poľanica – obec na Ukrajine, rieka v Rusku, Polenica – obec v Bulharsku

pálenie čarodejníc *» popolec, Valpurgina noc, Beltine*

palček, palčik, palečnjak *» pikulík, trpaslík, piadimužík*

(gréc. paulus = malý), palček = malý prst

chlapček palček, čes. paleček, rus. maľčik paľčik

Palikopa

Paliko, Palikopna, Palij

rus. joršik, eršik, erošik

ukrajinské pomenovanie *Čura,* negatívny princíp *Perúnovho* syna. Dohliada na dodržiavanie hraníc počas žatvy. Na tých, čo hranice porušujú, posiela blesky a spôsobuje im požiare. Jeho dňom je 27. júl (9. august.) a sviatok sa nazýva **Palia,** kedy žiadali Palikopu o ochranu pred požiarmi. V tento deň bolo zakázané žať a kosiť. Nazýva sa aj **Deň kapusty** (Kočannyj deň), keďže sa v tomto období začína kapusta krútiť do hlávok

V tomto období sa vypaľovali strniská a spaľovala sa prebytočná slama.

Liečivé rastliny nazbierané v tento deň majú väčšiu liečivú moc.

Na Ukrajine prekryté sv. Panteleimonom (Paliusom), v Rusku prekryté sv. Borisom a Glebom

Paljandra (bielor.) *Morena*

pamcha (rus.) *Psota*

pamiatka zosnulých

pomniky, pominky, svätodušné sviatky, *Zadušnica,* navský deň, pietnica, ukrajin. zvorožiny, grobky, mogilky

1až 3.novembra. Úcta zosnulým sa vzdáva počas troch dní: 1.deň - pieta (navský deň), 2.deň - pomniky (spomienky), 3 deň - zadušnica (dušičky). V tieto dni sa pieklo obradné pečivo tzv. *duše*. Niekde navarili halušky, po jednom ich ukladali na tanier a hovorili, komu patria, nechali sa do druhého dňa a potom sa vyhodili. Na hroby sa dávajú vence a pália sa sviečky (dubky, doutky), fakle (snopky) a kahance (didky). V tieto dni nás prichádzajú navštíviť duše našich predkov, ponúkajú sa im ako pokrm vajíčka a nedopečený celozrnný chlieb v tvare hranola (rakvy) - pomnikový chlieb, ktoré sa položia na hrob, prípadne sa naleje na hrob víno, pivo alebo medová voda (syta). Pomniky sa vykonávajú aj na výročie úmrtí.

V Rusku sa pamiatka zosnulých nazýva Dedova nedeľa. V Bielorusku sa pamiatka zosnulých nazýva Jesenné ďady alebo Dedova sobota. Na Ukrajine sa nazýva Zvorožiny a volí sa na jeden rok Zvorožinový Dedo a Zvorožinová Baba, ktorí vedú v danom roku oslavy predkov 4x do roka *» Dziady*.

Pôvodne obrady začínali v sobotu pred *sviatkom Ducha* a v niektorých krajinách na *Smrtnú nedeľu*, na Ukrajine na *Bielu nedeľu.*

Pamorak

v bieloruských legendách stelesnený mor, najmä mor hospodárskych zvierat. Príde ako starček a žiada o nocľah pri zvieratách. Na ochranu pred ním sa robili vatry, v ktorých sa spálilo všetko, s čím prišli choré zvieratá do styku, vydymili stajne a umývali zvieratá..

Jeho ženský princíp je *Pľuha.*

Pampeliška (čes. = púpava) *Medulienka*

pamža (rus.) *dremna*

pán

(od slova bán)

- v čiernom = stelesnená noc
- v červenom = stelesnená zora
- v bielom = stelesnený deň

panagir, panigiri *» nestinary*

panam, pankam (rus.) *mohyla*

Pánbožko, Pánbenko, Pánbinko, Pánbičko, Pán Bek = Pán Boh *» boh*

panghart, pankhart

dieťa *inkuba* a *suky,* ktoré sa rodí 5 až 6 týždňov po oplodnení; prenesene to znamená aj nemanželské dieťa a používa sa aj ako nadávka pre nepodarené dieťa. Býva nazývaný aj démon **Alu.**

Panny zające

Podľa miestnej legendy o zámku v Boboliciach v okrese Myszkow v Sliezskom vojvodstve v Poľsku vyzerali duchovia zosnulých kastelánskych dcér ako zajace s dievčenskými tvárami.

panók, paníč (ukrajin.) *Pánboh*

paniks

pansláv

(gréc.-slov.) - označenie každého uvedomelého Slováka v Uhorsku. Pán Slávy je Kristus (1Kor 2,8).

panslavizmus

hnutie slovanských národov od konca 18. do začiatku 19.stor. s cieľom zjednotiť všetkých Slovanov. Zahrňujú sa sem rôzne smery: neoslavizmus, ilyrizmus, austroslavizmus, panrusizmus, čechoslovakizmus.

Pantelija (slovin.) *Piatnica*

Zemepisný názov: Pantelija – vrch na hranici Srbska a Bosny

pantir

vitar, vopitar, panfir

mytologický vták, ktorého kosť prípadne pero rozreže každý kameň a dokonca aj železo, lúčmi vychádzajúcimi z nich (laser?).

Paparuda (rum. Papaluga) *Pripelaga*

papradníčkovia - prírodní *škriatkovia*, ktorí majú na starosti paprade

paprať, paproč *» peračina*

páračky *» driapačky*

paremiológia

(gréc.) - náuka, ktorá zbiera a vysvetľuje príslovia, porekadlá, riekanky, hádanky (parémie).

Pargu, Pargas *» Perkunas*

Zemepisný názov: Pargu - obec v Iráne, Pargas – obec vo Fínsku

paripa *»* pekný mocný kôň, *tátoš*

Zemepisný názov: Paripás – obec v Srbsku (Ratkovo)

Parkelj (slovin.) *Krampus*

parobská noc *» Kalita*

Parom (pán Hrom) *» Perún*

(sanskrt. param znamená najvyšší konečný)

pasečnik *» Bubil*

(rus. = včelár)

Zemepisný názov: Pasečniki – obec v Poľsku, Pasečnice – obec v Česku

pasienik, pasienok

luževik, kvetoň,

(v Alpách sa nazýva alp)

ochranca pasienkov pre včelstvo, je to nadmieru veselý mužíček, ktorý žije na pasienkoch, kopcoch, nivách a luhoch. Pestuje materinu dúšku, štvorlístok, svätojánsky chlebíček (slez) a všetky liečivé rastliny, ktoré sú na úžitok ľuďom, zvieratám a hmyzu. Živí sa peľom a rastlinnými šťavami. Na jeseň odfarbuje listy, pripravuje rastlinky na chladnejšie počasie a ukladá ich na zimný spánok. V zime ochraňuje uskladnené ovocie. Je aj ochrancom mravenísk. Tam, kde hospodári, býva najlepšie mlieko.

pasienok = trávnatý pozemok určený na pasenie, pastvina, paša

pasjeglavec, pasjedlan (slovin.) *psohlavec*

paska

veľkonočné obradové pečivo, ktoré sa s vajíčkom, šunkou, klobásou a pálenkou dávali posvätiť na *Veľkonočnú nedeľu.* Spoločné jedenie pasky posilňuje pocit vzájomnej spolupatričnosti členov rodiny. Omrvinky pasky sa používali na liečenie, dávali sa do siatin, pocestných chránili pred zablúdením.

paskudnik, paskudź, paskuda (poľ.= ničomník, zlosyn, potvora) *Pluga, Zalotnik* poskrudę, skrudź, *»pekelník*

gruzíns. paskudž, paskunda = drakovták, prinášajúci ľuďom choroby

paskuda je zlý, lenivý, špinavý tvor

Zemepisný názov: Paskudy – obec v Poľsku,

pastorále

pastierske (valaské) hody nazývané tiež **mitrovanie** sa spájali s ukončením pastierskej sezóny, ktorá sa viaže k 26. októbru, na svätého *Demetera* alebo *Mitra*. Bačovia a valasi sa v tom období vracali do dedín vo sviatočných šatách a obetovali syr a oštiepky. Potom nasledovalo vyúčtovanie sa s majiteľmi oviec a spoločná hostina, ktorej neodmysliteľnou súčasťou bola hudba, tanec a spev.

Porekadlo: Juraj prináša leto, Mitra zimu.

Mitra sa považuje za staršieho brata *Jarovíta*.

pastorálka (lat.) náuka o duchovnej správe

pastorálny (lat.) 1. pastiersky, 2. týkajúci sa duchovnej správy

pašie

(židovsky pesah, lat.gréc. pascha = prechod)

1. u Židov jarné sviatky slávnosti na *Veľkú noc*, sviatky nekvasených chlebov, u pravoslávnych Jarná *radunica*. (*» pravi)*,

2. u kresťanov história o Kristovom mučení (lat. passio = utrpenie)

3. veľkonočné tvarohové jedlo

Navský deň sa nazýva **Pascha mŕtvych.**

paškál

(hebr.nem.) - svieca predstavujúca večný oheň, večné svetlo, zapálená na Bielu Sobotu *» Veľká noc.* Je z bieleho vosku vo forme kríža, s vyznačenými piatimi ranami Krista. Zapaľuje sa čistým ohňom vykresaným z kremeňa.

Príslovie: vziať niekoho na paškál = prísne ho vypočúvať, dohovárať mu

Päťdesiatnica *» Letnice*

patelo, pateno, patelas, potelo *» peklo*

litov. patelas = posteľ, lôžko - nie je to božstvo vzduchu

Patelevo *» Zameikovo*

obec Pateley sa nachádza v Anglicku

Patola, Patulas, Patolus, Potollos, Patollo (balts.) *Poklus*

patölka(bielorus.) pavetnik, pavetnica, *krivopeta*

patuljak (chorv.) *pikulík, trpaslík*

pavetnik, pavetnica (bielorus.) *» zadvorenka*

povetnik

paviėtrė, powietrze (lit.) *Podaga*

pavpa *» navpa*

Pavůzník (moravsky) *Prašivec*

peckan (čes.) *zápecník*

pecka po česky je aj plochý kameň (valoun), na ktorom sa po jeho rozpálení pieklo.

Peckols *» Poklus*

pečurnik (bielorus.) *zápecník*

pedenjčlovek, pédenjčlôvek (slovin.) *laktibrada*

Pegam trojhlavý

v slovinskom bájosloví pomenovanie husitského vojvodu Jána Vitovca z Čiech t.j. Bohemiec z toho Behaim - Pegam, vládol na Begunjskom hrade (Katzenstein)

Pehtra *» perechta*

Pehta, Pehtrna

Pech

mužský princíp *Psoty.*

pejo *» bajan*

Pek, Pekun

Ščezby

v ukrajinskej mytológii vládca pekla, vojny, krvavej bitky, krviprelievania a všetkých druhov problémov. Snaží sa pohltiť čím viac ľudí. Syn Černoboga a Moreny t.j. *Besomor*. Bojí sa Čura (Ščura) podľa starovekého ukrajinského príslovia: „Čur, pre teba je Peck!

Je obdobný litovskému Pokolovi (Pikol, Pragartis).

pekelník, peklenc, peklenec

(fín. perkele), pikutik, ukr. kromešnik, kromenik

duchovná bytosť stelesňujúca zlo, *čert, diabol*; pekelný boh, pekelný pán *» Ny*

Pekelníkov je mnoho a majú rôzne funkcie. Okrem *besa, čerta, diabla, katana, pokušiteľa* a *zloducha* sú to:

Darmopych (Brag) – vedie ľudí k pyšnosti a vystatovaniu sa zásluhami, ktoré neurobili

Matolek – zlým ľuďom spôsobuje vidiny, ktoré ich doženú k samovražde

Paskuda - prekazí luxus a radosť, navádza na ničomnosti a lotroviny

Pokuša (Pòkùsë) – pokúša zlých ľudí

Potvora (poľ. Jędzon) – podporuje výčitky svedomia ako trest

Prekora (Přechera) – navádza ľudí na prekáranie, hádanie sa, z premúdrelých ľudí robí zvrátených

Protivník (poľ. Wróg) – spôsobuje znepriatelenie priateľa a stratu priateľa

Redicha poľ. rzędzicha, rzędziocha, rzędocha - svojim obetiam myseľ otravuje túžbou vládnuť, odvracia ich od čestnej práce, čo končí všeobecným výsmechom

Rogalec - podnecuje a posilňuje vieru v ľahkomyseľné povery, zariekanie a čarodejníctvo

Smolka – navádza mládencov, aby sa zaľúbili do starých žien

Sobierad (Sobirad) – zasieva do duše samoľúbosť, egoizmus a snobstvo

Szumrak (Šumrak) – podporuje pýchu a zlozvyky

Warchoł – vyvoláva zlomyseľné hádky, aby sa skončili bitkou

V ukrajinskej legende v domácnostiach bývajú otec **Kromenik** (pekelník) a matka **Lukaňka** (čertica) majú syna **Nedobrika** a dcéru **Nedobrjašku**, ktorí navádzajú ľudí na alkoholizmus a hazardné hry, aby sa dostali na okraj spoločnosti

Peklenec je po rusky *Pokola.*

Pekelník je prenesene expresívne *:* nadávka zlému, zlomyseľnému, neľudskému človeku

Zemepisný názov: Piekielnik – obec v Poľsku, Pekelník – vrch pri Terchovej na Slovensku., Peklenica, obec v Chorvátsku

pekelný pes

rus. adský pes

diabolský pes, pes z pekla, zrodený v mytológii, šíriaci sa v literatúre a počítačových hrách. Má obrovskú veľkosť, čiernu, často krvavú alebo dokonca horiacu srsť, veľké oči s pekelným plameňom, nadprirodzenú silu a rýchlosť, a niekedy schopnosť chrliť plameň. Nikede navyše k tomu rohy, tŕne, rôzne telesné deformácie, schopnosť rozprávať alebo už len svojím vzhľadom vedie človeka k smrteľnej hrôze. Pekelní psi vykonávajú veľa dôležitých vecí, od stráženia brán záhrobia, až po trest hriešnikov, ktorí sa zdržiavali na zemi.

Pekelným psom je napr. *saňa.* V Čechách bol popísaný *Falkenský pes.* V gréckom bájosloví *Cerberus.* Zvláštnym psom v ukrajinskej mytológii je *jarčuk,* ktorý vidí zlých duchov.

peklo

tartar, pekla, pekolo, peklos, pekolos, pikolo, pikolos, poklos, pikielo, pekele, patelo, patelas

balk. pakao, lit. pragaras, lotyš, elle, elli, slovin. hudiča, vraga, poľ. piekło,

čes. = pieklo (od slova piecť), maď. pokol; gr. tartorus = smola, rus. ad, ada, adom, preispodňaja; chorv. trtar

litov. patelas = posteľ, lôžko - nie je to božstvo vzduchu

podsvetie (sanskrt. naraka, z toho asi nora, taktiež aj patala t.j. to, čo je pod nohami)

miesto večného utrpenia, kde sú duše zosnulých, zatratených pre smrteľné hriechy, prípadne podsvetie pre hriešnikov, kde budú ich duše očistené, aby mohli začať nový život.

Vstup do pekla býva na lúke pod kameňom, z pravej strany ktorého tečie svätená voda a nad jej prameňom rastie šípový ker. Je v ňom medená, strieborná a zlatá hora, čerti sa na konských kočoch rozvážajú, majú tam zámok zo samých ľudských kostí a lebiek postavený, pijú z koštiaľových pohárov, tancujú po britvách a majú ľudské ženy za milenky. Podľa SD medzi nebom a peklom je priestranstvo v bezpanstve naplnené len vzduchom a mrakmi, kde sa ako netopiere a kobylky vznášajú odnárodnení spankhartenci. Okolo pekla je trojitá hradba hadohniezdnych skalín, kto chce z neho vyjsť, zrazí ho blesk do priepasti. Sú v ňom 4 rieky: Bolnica (Acheron), Smraďucha (Styx), Kvíľnica (Kocyt) a Flegeton, tróni tam *Hanba*. Strážcovia v pekle sú *besi* a *ďasi*. *Posmech* sa posmieva previnilcom. V slovanskom pekle sú tí, čo ublížili Slovanom a slovenskí zradcovia. U Slovanov nebolo peklo len v podzemí, ale mohlo byť aj na zemi, či na nebi. Duše zomrelých pri spaľovaní mŕtvych stúpali hore nezávisle od toho, či boli dobré alebo zlé. Až zavedením pochovávania mŕtvych do zeme sa podsvetie presunulo pod zem.

Podľa katolicizmu tam čerti zlých ľudí hádžu do horúcej smoly s olovom, žeravými kliešťami ich trhajú a mučia, na železnú žeravú posteľ kladú, na ktorú sa aj čerti boja posadiť, zatvárajú ich do miestnosti, kde všetko plameňom horí ale spáliť nemôže. Za bránou zo samých hadov (blavorov), ktorým oheň z pyskov šľahá je *Matajova posteľ* pre vrahov. Previnilci dostanú v pekle každé ráno nové telo, ktoré diabli počas dňa mučia do úmoru, kŕmia ich lož(icou) jed(la).

Na Slovensku je to *» Sitno.* Vnútorný pocit srdca rozhoduje, kde je peklo a kde raj.

Peklo je prenesene aj trápenie, útrapy, muky.

Zemepisné názvy: rieka Peklo v Čechách, obec Peklina na Slovensku

Pelen

Obereg, Pljonko

vládca ochrany, záchrany. Je synom Svaroga a Lady, otec *Čura.*

Stotožňujú ho s *Pokrovom (*t.j. s *Martinom),* ako ochrancom zeme pred mrazmi, ktorú pokryje snehovou pokrývkou.

Pelen je druh záchranného psa horských záchranárov.

Oslavuje sa 14. októbra.

rus. pelena = celoplošná prikrývka, prehoz

poľ. pełen = naplno

Pelenų Gabija (litov.) – *Gabija*

Pelíšek

pomenovanie má od toho, že si na viacerých miestach postavil pelech (pelíšek).

Dobromyseľný duch Prachovských skál v Čechách, stará sa o krásu prírody a stráži ju, pomáha zablúdeným osobám nájsť správnu cestu z Prachovských skál. *Krakonoš* mu daroval v skalách skrytú záhradku, na ktorej pestuje liečivé byliny. Zlých ľudí dokáže poriadne vytrestať. Jeho heslo je: Nerabuj prírodu, ak nechceš mať škodu!

Penda, Pjanda (bulh.) *» Pripelaga*

Peperuga, Peperuna, Perperuna *» Pripelaga*

Perperuna, Peperunga, Pemperuga, Peperona, Peperuša, Peperuda, Pereruga, Perpérouna, Perepuga

peračina

niekedy nesprávne *perunica*

papraď, paproč, poproč, rebričina, perúnov kvet, ohnivý kvet, kvet kvetov, jánska bylina, rus. žar-cvet, car-cvet, sveti cvet aj kočedýžnik, paporotnik, paporť, perelet, plakun, angl. fireblossom

zlaté papradie (kvitnúce) svietiace na *jánsku noc*, kto ju sviežu nájde, uvidí poklady v zemi ukryté - jantár (jánska smola, Perúnov poklad), bude rozumieť reči zvierat a rastlín, čítať myšlienky ľudí. Papradie prípadne funguje ako detektor kovov.
Je to rastlina papraď peračina (čes. podezřeň lat.*Osmunda regalis*).

Na jánsku noc sa poklady v zemi ukazujú tak, že zo zeme vzbĺkne plamienok, ktorý zapáli lesný duch *zažigálek.* Poklady však strážia medené hady (slepúchy, poľ. blawory).
V ruskej mytológii má aj vlastnosti *raskovnika.*
Slovania zbožie zakopávali do podzemných sýpok a to bol poklad. Nad nimi sa v horúce noci samovoľne zapaľoval bioplyn.
Môže to byť aj obrazné pomenovanie „otvoriť poklad v sebe“, prekonať v sebe strach a nájdenie pokoja v duši.
Symbol peračiny sa nazýva **paporotnik** (papradník).

V Bulharsku sa bylina kvitnúca na jánsku noc nazýva dragijka, čo je lipkavec pravý (*Galium verum),* ktorú dievčatá používali ako posteľnú slamu. V Slovinsku sa nazýva *vouvelica,* kounertnica, somovica, čo je botanicky jazyk jelení (*Asplenium* syn. *Phyllitis*).
Na Ukrajine je to červená ruža (ruta), žltý kvet, ktorý len na niekoľko minút, v noci na Ivana Kupalu, sa zmení na červený. Podľa rôznych autorov sa jedná o rutu voňavú *(Ruta graveolens)* alebo - kvet rododendronu myrtolistého (*Rhododendron myrtifólium*).

Ďalšie bylinky, ktoré sa zbierali cez jánsku noc *» jánske byliny.*

Zemepisný názov: Perečín – mesto v Zakarpatskej Ukrajine

Perdoitus, Perdoite *» Gardaitis*

Perdun (rus.) – *Purtek*

rus. = prd (vetry)

perebaječnik *» baječnik*

peregyni *» brehyne*

perechta

perichta, perchta, perchtha, peruchta, peruta, parychta, šperchta, šperechta, baba Berta, baba Bertha, železná Berta, baba Pehtra, slovin. Pehtra, Pehta, Pehtrna, Pjehtrna, Pjerta, Pirta, Pjahtra Baba, Pehta krulja, Vehtra Baba, čes. Pěnita, Popelhola, sliezs. Spillaholla, Spindelholla, Spillahulle. (zo staro-nem. Berchta = jasný, trblietavý z toho mená Berta, Bertold), Bertholda skrátene Holda, Hulda, Berthola skrátene Holla (nem. hulda = milá, priateľská)

pôvodne vodkyňa duší mŕtvych, ktorá spôsobuje sneh a búrky, prináša plodnosť rastlinám a živočíchom. V slovinských legendách ženská démonica, ktorá saje krv aj nesaje krv» *saňa*, má konskú hlavu, rohy a železný zobák, sprevádza ju pacholok (*» pikulík)*. Tým, ktorí sa na Štedrý deň nepostia, alebo ženy ak nedodržujú svoje povinnosti, rozpára im brucho (pôvodne nemecká predstava) alebo ich ohlodá do kosti, v českej verzii ich šľahá žihľavou. Šije radlicou namiesto ihly a železnou reťazou namiesto nite. Zjavuje sa počas tzv. *nečistých dní* (od 25. decembra do 6. januára) aj ako vodca *Divokej honby.* Jej dňom je 5. január zvaný **pernathi (perchtag).** V nemecky hovoriacich krajinách sa počas týchto dní organizujú Perechten hry. V túto noc sa údajne zvieratá rozprávajú ľudskou rečou.

Taktiež dohliada nad dodržiavaním pôstu počas *Kvatrníc,* takže sa stotožňuje s *Torkou.*

Počas cirkevnej christianizácie splynula s *Luciou.*

Obdobná nemeckej Frau Holda.

Bertha von Rosenberg (zomrela vo Viedni 2. mája 1476) je považovaná za *Bielu pani.*

Perejarija (rus.) *Garafena*

Zemepisný názov: Perejarovo – obec v Rusku

perelésnik, perelestnik (ukrajin.) *škópnik, ohniváč, lietavec*

rus. ľubak, ľubostaj, volokita, perelistnik, prelestnik

v slovenčine je slovo preľstiť, v češtine přelstít (prechytračiť)

zlý duch v podobe lietajúcej hviezdy, zdanlivo pekný chlapík v červených šatách, s jasne červenými vlasmi, ale s čiernym obočím a svetlými očami. Nadobúda podobu milovanej osoby a s vyhliadnutou smútiacou obeťou vykonáva milostné hry. Nakoniec jeho obeť stráca životnú energiu, usychá a zomrie. Dá sa to liečiť bylinkami.

Porovnáva sa s *inkubom.* Jeho červené vlasy sú farbou listov jesene, kedy sa prechádza lesom za účelom hľadania húb a lesných plodov, z čoho môže byť odvodené jeho pomenovanie „ prejsť lesom“. Osobu takéhoto vzhľadu na Ukrajine nazývajú **Hrdzavý Luppa.**

Pravoslávnou cirkvou bol prekrytý sviatkom mučeníka Lúkosa Solúnskeho, prezývaného Lupp a jeho dňom je 23. august.

Ženskou formou je **Ohnivá panna** (*ohniváčka),* prirovnávaná k sukubovi. V Čechách bývala v Bystřici pod Hostýnem a tiež v Měděnci u Klášterce nad Ohří, kde ju nazývali aj **Medená pani** (Meďanica).

(Pozn. meďanica či medenica je po rusky had slepúch ale aj voška ovocná.)

Pereplut

rus.ukr. = prepletený, popletený, prekrížený, ale perepluť = preplávať

Peraplut, Péréplout, dvojhlav

poľ. Alkowie, Przepląt

vládca pamäti, pán osudovej príležitosti. Ako príprava na vykonanie niečoho významného si ľudia popľujú dlane, z čoho môže byť odvodené jeho pomenovanie.

Pripíja sa mu pitím z rohu, k zabezpečeniu návratu šťastia, preto býva aj vládca pitia a hojnosti. Porovnáva sa s litovským *Raugutisom.* Oslavuje sa spevom vrtiac sa medzi rohmi; rohy sa používali ako nádoby na nápoje, t.j. v súčasnosti fľaškový tanec (křepelka).

Jeho symbolický predmet je vábnička na prepelice.

Mužský princíp vládkyne *Simargl*. V ruskej mytológii býva uvádzaný aj ako ochranca námorníkov v súvislosti s navigáciou (preplávať) ale aj sadeníc, priesad – korenáčov (prepletené ako korene). Sadenice zemou prikrýva a odháňa od nich vtáky, privoláva dážď. Jeho dňom je 15. apríl nazývaný aj Deň hada.

Zobrazuje sa ako mužské dvojičky s prepletenými fúzmi. Údajne je vytvorený z božských blížencov *Lel* a *Polel.* Avšak zobrazenie pripomína dvojhlavého indického boha *Agni.*

Kozmologicky Lel a Polel odpovedajú hviezdam Castor a Polux, najjasnejším v súhvezdí Blíženci *» Stribozi*

perepúť = zástup, procesia

Z ukrajinského pereplut = popletený môže znamenať aj toho, ktorý všetko popletie, t.j. Polepetko.

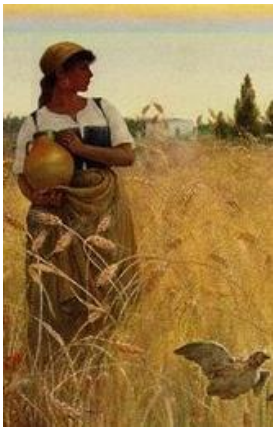

Pererug *» Pripelaga*

pereverteň, perevertuch, perekidyš (ukr.) *vlkolak*

Zemepisný názov: Perevertka – obec v Rusku

perežinštica, perežičnica, perežnicha (ukraj.) *» striga*

striga, ktorá obradom zvaným perežin (prožin) vytvára kruhy v obilí a odoberie úrodu z poľa.

Jej mužská forma sa nazýva *Holožitný.*

Pergrubis, Pergrubrijus, Pergrubius, Pergrubii, Pergrubrij, Pergrubrius, Pergubris, Pergubrius (litov.) *Jarovít*

Pergrubė, Pergrubie, Pergubre (litov.) *Vesna*

perica (slovin.) *bohynka*

slovin. perica = pračka

Perinbaba

Perunica, Perounitsa, Perúnova baba, Hromovnica, Hromnica, Hrmaviča, Hromoviča, Blýskavica**,** Paľanica, *Perena,* Peryňa, *baba Korizma, baba Zima, zimný Perún,* balts. Perkunatete, Perkūnaitėlė, Perkunatele, Perkuna tete, Perkunata, lotyš. Pērkona māte, poľs. Perkunas, Piorunica, rus. *Molonija*, nem. Frau Holle

Ženský princíp Perúna. Vládkyňa blesku a sobášu, ochrankyňa manželstva a spravodlivosti na zemi. Ako vládkyňa blesku zodpovedná aj za dážď a úrodnosť Zeme. Vezme unaveného Perúna do svojho lona, ktorý sa zaprášil počas jeho denného behu, a kúpa ho v mori, aby sa na druhý deň znovu objavil čistý a jasný. Zobrazuje sa ako starena v dúhových šatách so siedmimi veľkými zubami, každý mesiac jej jeden z nich vypadne. Keď potrasie svoju perinu alebo tancuje na nej, padá z nej sneh alebo ľad, ktorý sa nazýva babino proso. Strana oblohy, odkiaľ najčastejšie prichádza dážď, sa nazýva babin kút, či hnilý kút. Keď stratí aj siedmy zub, zomrie a pošle deťom farebné vajíčko, ktoré je symbolom nového života a znovuzrodenia prírody. Toto sa udeje na Veľkú noc. Potom namiesto zimnej Baby začína svoju vládu letná Baba alebo zlatá Baba *» Ďunďa*, a takto sa každoročne striedajú.

Niekde ju nesprávne zamieňajú s *ježibabou.*

Jej zasvätený kvet je perunika t.j. modrý kosatec (Iris), zvaný aj šabliarka či bogiša. Podľa neho ju v niektorých oblastiach nazývali *Irisdika (Irudika).* Jej symbolom je zlatý pavúk.
Zvykne aj potrestať ženy, ktoré pradú cez sviatky.
V zime sa oslavuje na *Hromnice* - 2.februára.

V lete sa oslavuje 22. júla (4.augusta), prekryté sviatkom sv. Márie Magdalény *» Mara Ohnivá*. V jej deň sa nesmie pracovať na poli. V Čechách bol jej sviatok prekrytý sviatkom Alžbety Uhorskej. V ruskej mytológii býva zlučovaná s *Dodolou*, ako *Molonija-Dodola* alebo *Dodola-Perunica*, či *Lada-Perunica*

Perunica na oblohe obhospodaruje prameň so živou vodou.

Prenesene paľanicami (polenicami) nazývali manželky bohatierov.

Perkun, Percuno, Perkons, Perk
Parkuns, Puruša, Perkonos

litv. Perkunas, Perkunis, Pargu, Pargas, Diviriks (Diverikzui = vodca bohov), Dundulis, lotyš. Pehrkons, Perkonins, Perkonitis,

staroprus. Perkunos, Perkuons, Perkullus, bulh. Perusan, germaniz. sláv. Perunust, gót. Fairguns, Parkun

pomenovanie vychádza z indoeurópskeho perkwu = dub alebo perk.- uderiť

Keltský boh búrky sa nazýval (P)Erkunia, indický boh búrkového mraku sa volal Parjanya, baškirský a kazašský boh búrok sa nazýva Diu Peri.

Najvyššie božstvo baltskej mytológie, rovnocenné slovanskému Perúnovi.
Boh hromu a dažďa, jeho zasväteným stromom je dub. Jeho sviatočným dňom bol 13. júl.

Perkun, *Potrimp a Pokola* je božská trojica z pruskej mytológie, stelesnenie stvorenia, zachovania a zničenia.

Zemepisné názvy: obce: Perkunken v Litve, Perkuniški v Lotyšsku,

permon
permoník, perkmon, perkmont, pergmon, perkajst, parmoník, bergmón, *birgej*, *ľudík*, ľúdka, ľútka, *skarbnik*, homozul, klimek, sosna, poľ. karzelek, slovin. bérkmandeljc, pérkmandelj, rus.-poľsk. koltki, kolbuk, rus. gmur, gomozul, gornoj, čes. důlní mužík, rakúsky alp, gréc. *gnóm,* cig. phuvuši

nem. Bergman = baník, rus. *kladovik, šubin » gnóm*
nem. Berggeister = banský duch, Bergmänchenn = banícky mužík
banský škriatok, démon, piadimužík žijúci v baniach. Baníkom pomáhal, ale trestal ich za vysmievanie a neúctivosť. Vysoký je 5 piadí s bradou po pás (*laktibrada)*, oblečený v starodávnom banskom odeve, v jednej ruke drží kahanec, v druhej kladivko. Permoni sa starajú o nerasty a sami ich vyrábajú, upozorňujú baníkov na nebezpečenstvo tak, že bijú na poplach alebo sa im zjavia. Privádzali baníkov k bohatým žilám. K zasypaným baníkom privolávajú záchranárov. Neznášajú preklínanie, pískanie a prílišný hluk; ak to baníci nerešpektujú, odídu aj so vzácnymi nerastmi. Ak im niekto splní želanie, bohato ho obdarujú. Veľmi trpia kvôli ľudskej chamtivosťou, a preto nemajú radi ľudí.

V Poľsku mali mená: Pustecki, Śrebnik, Skarbownik, Szarlej, Zabrzeski, Matusz, Wojtek, Jędra.

Permoni sú služobníci *Kovovlada.*

Po nemecky sa nazýva kobold, od čoho je odvodený názov jedovatého kovu kobalt *» kubolčík.*

pernathi

5. januára, sviatok *Perechty*

Perún

Parom, Piorun, Piarun, Pjarun, Piren, Peroun, Peron, Porun, Starý Hrom, Peruňko, *Pán Hrom*, hromovnik, Iľm Gromoveržec

rus. Poťatič, novgorod. Perin, Peryn, slovin. Beron, Pjerin, Pieron, poľ. Perunic, Piorunic = syn blesku

(pomenovanie Poruk je poškodený zápis ruského Perun: Порук)

perun v preklade znamená rozštiepený hrom ale aj dub, z čoho vzniklo latinské pomenovanie dubu : percus - quercus

Uvádza sa aj, že jeho meno je odvodené od slova pereť, prát se = bojovať, biť sa, prať znamenalo biť valkovačkou prádlo.

Sú snahy odvodiť meno Perún od Pervun t.j. prvý (medzi bohmi).

gréc.latin. perunt = skalný, skalnatý, kamenný, rus. poroť = trieskať

(v hinduizme sa *Indra*, ako boh búrky, nazýva Puran – dara či Puranjara, albánsky perendi = boh, poľsky piorun = blesk)

,

Symbol Perúna (šesťramenný kríž v kruhu) sa nazýva **hromové koleso, Perúnov žarnov** alebo **Perúnova ružica.** Je zhodná so *Svarogovým kolesom.*

Perún je vládca hromu a blesku, vládca mieru a obrannej vojny, prísahy, vládca ľudstva a iných božstiev, pán všetkých vecí, neohraničené, neurčité a nediferencované božstvo neuvedomele vnímané cez city (» *apeirón*), darca úrody. Je večný, všemocný, vševidiaci a vševediaci. Stelesnenie aktívnej, mužskej sily prírody a všetci jasní bohovia sú považovaní za jeho aspekty, alebo rôzne fázy počas roka. Stelesnenie prvého jarného blesku.

Je ochrancom spravodlivosti, kto ľahkomyseľne porušuje zákazy, varuje ho hromom. Ak naďalej zneužívajú božie dary a luhajú či kradnú, premení ich na skalu. Keď udrie do brala, otvorí sa prameň (oživujúci blesk), keď do jedle, vznieti sa oheň (umŕtvujúci blesk). Keď sa uderí o bralo Perúnovou železnou palicou (žezlom) otvorí sa a všetci zlí duchovia vyjdú von. Básnicky sa preto blesk nazýva **Perúnov kľúč.** Belemnity sa nazývajú **Perúnove šípy (strely)** *» Hrom.* Človeka môže zakliať na zviera. Vidí do duše aj inovercom. Perúnov dub drží oblohu, aby nespadla na zem. Pred zmiznutím ho obostrie žiara. Klame dažďom *Krásu.*
Pred jarným bleskom utekali všetci zlí duchovia do svojich skrýš. Prvým hrmením Perún prichádza na pomoc slnku, ktoré od svojho zrodenia (cez Zimný slnovrat) vedie stály zápas s nepriateľskými živlami, ktoré premáha až na jar a oslobodzuje zem.

Letný Perún sa volal *Dedo (» Svantovít*), zimný Perún sa volal *Baba* (baba Korizma) *» Perinbaba.*

Posvätný vták Perúna je sokol (sokolovia Tatier – parobci = paromci), v niektorých oblastiach sa uvádza aj kohút alebo orol. Jeho symbolom je červené kresadlo v tvare bleskov, ktoré držal v ruke a rovnoramenný kríž (+), prípadne sekera skrížená s kladivom. Obetným zvieraťom je býk – tur (zubor) , prípadne červená jalovica, v ruských zemiach jeleň a sviatočným dňom je stříbek, keď mesiac mení tvár– **perendan** t.j. prvý deň v týždni (perven dan, foneticky perendei) (v polabskom dialekte je to štvrtok).

Pôvodný **Perúnov deň** bol deň letného slnovratu 22. júna, oslava svadby Perúna s Divou, prekrytý **Uľaninym dňom** *» Ilja.*

Perúnov letný deň je 20. júla (2. augusta), vtedy čistí prírodu od zlého, v ten deň sa nesmie vpustiť do domu pes ani mačka. V tento deň sa posvätili zbrane (meče). Bol prekrytý kresťanským Odpustom t.j. Dňom božieho milosrdenstva. Na jeho počesť horel večný oheň z dubového dreva, jeho posvätného stromu *» Zničius*. Taktiež mu je zasvätená lieska a hrach. Obetinou bolo aj kozie mlieko. Topás - priehľadný kremeň (čes. hlať) – sa nazýva Paromova skala alebo aj hromová skala, lebo je v ňom zakliaty blesk a človeka, ktorý ho nosí pri sebe, chráni pred zlými neduhmi.

Perún je mnohostný: zahŕňa v sebe blesk, hrom, ľadovec, dážď a štyri vetry. Bleskom prináša ľuďom úrodný dážď ako kladný princíp, ale aj požiar a sucho ako záporný princíp. Dážď sa vyleje na zem vtedy, keď Perún prepichne vrchnák nebeského mora (oblohu) zemskou osou, ktorou krúti. Prepichnutie je sprevádzané bleskami a hrmotom, po ktorých nasleduje dážď. Takže obrazne má s *Mokošou* syna *Jarila*. Ako záporný princíp sa syn Perúna nazýva *Palikopa.*

Ľuďom sa zjavuje ako bielovlasý, šedivý starec so šedivou bradou, prípadne zlatými fúzmi, a barlou alebo ako babka, ktorí vždy dobre poradia. Niekedy ho sprevádza pomocník v červenej čiapke *» Varpuliš*. Tradičná ikonografia zobrazuje Perúna s hlavou obklopenou desiatimi lúčmi svetla, s dvoma tvárami - tvárou muža na prednej strane a levom na zadnej strane - a drží pred sebou pluh.

Podľa ruských mýtov zhromažďuje duše padlých za spravodlivosť do svojich bojových šíkov - Perúnových plukov. Kto padne v boji za oslobodenie, toho *Perundica* omyje živou vodou a posiela ho do svargy (neba) na bielom koni. Tam ho privíta Perún a odvedie za hranicu ožitia, kde čaká, kým nedostane nové telo.

Obdobie búrok sa začína 6. apríla, kedy sa Perún prebúdza a končí sa 15. septembra, kedy sa Perún ukladá na zimný spánok. Podľa iných v lete jazdí na kamennom voze, ktorí hrmí a fŕkajú spod kolies blesky a v zime jazdí na saniach, preto nie sú hromy ani blesky.

Uctievaný bol u všetkých Slovanov, za svojho ho prijali Lotyši (Léti), Litevci, starý Prusi, Kuri, Fíni, Albánci a Bulhari ako najvyššieho boha pod pomenovaniami: Perkunas, Perkons, Perenda, Porun atď. Uctieval sa 21. alebo 24.júna. Keďže aj po násilnej cirkevnej christinizácii mnohé slovanské kniežatá si naďalej ctili Perúna, nazývajú ho aj „kniežací boh“.

Perún je zákon otáčania zeme vo vesmírnych hodinách.

Je obdobný s *Jupiterom, Eliášom(Iljom),Thórom, Indrom a Zeusom.* t.j. hromovými božstvami. Peraunós sa používalo ako epiteton Zeusa.

Cirkev sa ho snažila prekryť sv. Eliášom al. apoštolom Matúšom.

Príslovia: Choď do Paroma! Kde si bol u Paroma? Na kýho Paroma ti to bude? Aby ťa Parom trafil (strestal)! Paromova strela do Teba! Parom Ti do duše (srdca, matere) t.j. hrom.

Na nadávku: “Parom ti do materi“ je odpoveď: “Nech sa v tvojej otelí!“

Synonymá: paromový človek = hnevlivý, paromské zviera = silné, divé, paromská cesta = ťažká, paromské víno = ohnivé, Perún jej zuby ukázal = zaľúbila sa do iného. Spojenie: Perún potriasajúc hlavou seje blesky = je búrka.

paromov dom = kostol, mramorový chrám

Slovo *porantať* znamená poraniť, poraziť, ochrnúť a nemá s Paromom veľa spoločné, t.j. nie je to paromtalo či peruntalo *» Porenut.*

Slovo pery (ústa) naznačuje na súvis medzi slovom a Perúnom. Slovo vyslovené perami je Perúnov dar.

Pierko, ako ozdobená halúzka (rozmarín), ktorým sa ozdobovali klobúky a šaty na svadbe, znamená kvet života a základ slova je od slova pieron.

perun – pieron majú spoločný základ ako slová: opora, opierka, podpera (nebies) t.j. zemská os. Po rusky pora = čas, časová os.

V niektorých regiónoch Bosny nazývajú Perúna aj menom **Opora,** v niektorých poľských regiónoch **Derż.**

pár, parunci – poukazuje na to, že božstvá sú v páre : mužský aj ženský princíp

(perec je paprika, pereš je biješ)

rímska forma peraunos prešla do gréčtiny ako keraunos, čo grécky znamená hrom aj blesk

Perún je Svarogov spoločník (druh) a krúti Svarogove koleso. Podľa chorvátskej mytológie je synom Svaroga a Koljady (*Runy)* či *Živy(Lady)*. Má dcéru *Zverunu (Zevanu)* s Lelou a *Maguru* (Perundicu), údajne syna *Kovovlada (*Sytivrata). Perúnovi synovia s ľudskými dcérami boli: Radoslav, Vladimir, Višeslav, Zdeslav, Tomislav, Držislav i Miroslav, z ktorých boli pozemskí králi.

Podľa Mk 3,17 sú apoštoli Jakub a Ján Zebedejovci „synovia hromu".

Zemepisné názvy: Pernek, Parovce, Parovské (Paromské) háje, Perinova studňa – všetky v Nitre, Perúnov háj pri Úbreži (neďaleko Michaloviec), Vesprém (Ves Perún – Maďarsko; volal sa aj Besperín), Perun – dedina pri Stralsunde (Nemecko), Perno, hora Peren (Macedónsko), hora Perín (Bulharsko), Perúnov diel - hora nad Popradom, Peruni vrch (Istria), v Čechách boli Perúnove oslavy na Petříne, Paromova Dúbrava (Dalmácia), Piorunow, Piorunovo, Perunova góra (Poľsko), Perúnska planina pri Kratove (Juhoslávia), Beroun = Peroun (Čechy), Peryň (Rusko), Pernitz (pri Viedni), Perunova dúbrava, hora Perún(Chorvátsko), Parunovac (Srbsko), provincia Perunopolis (Bulharsko)

perúnovo drevo - strom do ktorého udrel blesk.

Po slovinsky sa skalnica strechová (*Sempervivum tectorum*) nazýva **perúnovo perie** (peruenovo perje) a vysádza sa na strechy ako ochrana proti bleskom. Po česky sa nazýva netresk.

Perundica *» Magura*

perunica, perunika je kosatec

» Perinbaba

peryton, perrito

peritio, peritius

zlatoroh, zlatorog, chamois, poľ. leleň

okrídlený zlatorohý jeleň alebo biely kamzík, na ktorom jazdí *samodiva* . Zlatoroha chránia víly. Stelesňuje nebeské božstvo, ktoré prináša život a má kľúč k pozemskému bohatstvu. Obrazne zlatoroh (peryton) je leto, keďže v zime víly nie sú. Zastrelí ho *Bartolomej*. Žije na hore Triglav a z jeho krvi vyrastá triglavská ruža (*» Triglav)* t.j. nátržník lesklý, ktorého červené kvety sa začínajú objavovať 24. augusta - na Bartolomeja. Rastlina oživí zlatoroga a on strčí lovca Bartolomeja do priepasti. Tento sviatok sa niekde oslavuje aj ako *Spas medový.*

Podľa bájok premenila Morena Dažboga na zlatého jeleňa.

Podľa gréckej mytológie sú perytoni stelesnené duše obyvateľov Atlantídy.

Prenasledovateľmi zlatého jeleňa boli : sv. Hubert, sv. Eustace, sv. Felix z Valois a sv. Julian Hospitaler.

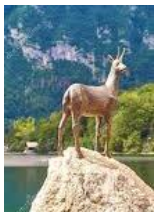

Socha legendárneho kamzíka zlatého (Zlatoroga, chamoisa.) je na brehu slovinského Bohinjského jazera

Obdobný Zlatorogovi je čierny kamzík so striebornými krídlami v slovinských legendách zvaný **Srebrnokrilec** (strieborné kopýtko), ktorý je bratom Zlatoroga a predstavuje zimu, v lužickom bájosloví sa nazýva *Gudi*. Keď sa zjaví, veští to vždy niečo zlé.

Kozmologicky: Jeleň so zlatým rohom s bielou kožou je letná obloha, na ktorej svieti slnko. Strieborný jeleň je smrť, nešťastie, dlhý a silný zimný chlad.

pesjan, pesoglav, pesoglavec (slovin.) *psohlavec*

pesajnar, pesjanik, peslajnar

ukrajin. pesigolobec,

Péskia, Péska

(litov. = rybolov)

v litovskej mytológii božstvo strážiace pohostinnosť. Ak do domu vstúpil cudzí človek, bolo nebezpečné mu odmietnuť pohostinnosť alebo správať sa k nemu neochotne. V prípade, že boli návštevníci zle prijatí, mali by sme očakávať rozhorčenú pomstu.

Pesseias, Peseias (litov.) *chlievnik*

Petka, Petkovica (slovin.) *Piatnica*

Petelov deň (bulh, = kohútí deň) *» stínanie kohúta*

Petrov deň, Petrovky *» Skaloján.* **Petrovdenské lilánie** *» Lela*

Petrovský karneval

Peuster, Püstrich *» Bystrík*

pevalicy, pevicy (rus.) *spievanky*

rus. = speváčky

piadimužík

(postava vysoká na piaď) palček, prštek, čes. pidižvík, poľ. pięđzimężyk, pidymużyk, mężyk

mužský démon, drobný mužík s mimoriadnou fyzickou silou. Piadimužíci žili v skupinách, usadzovali sa v horách, kde ich nerušil hluk ľudskej činnosti. Ich deň sa rovnal ľudskému roku, preto zdanlivo nestarli. V noci navštevovali chudobných remeselníkov a dokončovali začaté práce. Mali svoje vlastné rodiny a za kmotry si pozývali chudobné ženy, odmenili ich za to lístím, kamením, uhlím, ktoré sa im doma premenilo na zlato a opačne. Ak ľudia piadimužíkom ublížili, odsťahovali sa a ľudí začali stíhať neúspechy a chudoba.

» trpaslík, permoník, ľudík, laktibrada, škriatok, pikulík

Piatnica *» Meluzína*, v Slovinsku *Mokoš*

Piatenka, Piatnitsa

slovin. Petka, Pantelija, Petkovica, Porošicha,

gréc. piatok = paraskeví

ochrankyňa ženských zimných prác, najmä pradenia.

Podľa ruských zdrojov Peraskeja (Paraskeja, Perakseja, Praskovja, Praskoveja) bola matkou aj manželkou volcha Indru (*Ondrik* alebo *Zmiulan*). V KK je popísaná ako hadonohá *vužalka Meluzína* z franskej mytológie. V ruských bylinách má sestry: Mária, Marína, Katarína, Natália. Nazýva sa aj skaropeja, skoropeja, škuropeja, takže jej mužská forma je *Skiper*.

U Piatnici však had nie je znakom výzoru ale skôr symbolom poznania ako cesta v boji proti spiatočníckemu vladárovi.

V dobe cirkevnej christianizácie to bol stelesnený piatok (sv. Paraskeva narodená na Veľký piatok). Vysokým štíhlym ženám sa hovorí „vytiahnutá ako Piatnica“.

Ako Mokoš je ochrankyňou liečivých prameňov, zvaných **Piatnicine studničky.**

Oslavuje sa v posledný októbrový piatok (okolo 27. októbra) ako **Babina Piatnica** (Piatnica Blatnica) *» Mokoš,* alebo aj ako **Ľanový piatok (Trepalnice),** takže je obdobou litovskej bohyne *Vaisgamta*. V tento deň sa aj vyháňajú myši z obydlia *» myšie dni* a je zakázané pradenie a pletenie. Keďže v niektorých oblastiach už aj zapráši prvý sneh, volajú ju Piatnica Prašicha (Porošicha).

Na Ukrajine sa obrad nazýva „ vodiť Piatnicu“: chodia s dievčinou s rozpustenými vlasmi, ktorá sa sťažuje, že nedodržujú zákaz pradenia v piatok. Obetuje sa jej priadza vhodená do prírodných studničiek.

V Bielorusku je ochrankyňou prameňov.

V roku je 12 piatnic, t.j. posledných alebo prvých piatkov v mesiaci. Cirkev ich presúva na piatky pred cirkevné sviatky v danom mesiaci.

Iljinská piatnica *» Ilija.*

Zemepisný názov: Piątnica – viaceré obce v Poľsku

Pičnik (ukrajin.) *Svarožič*

pidižvík (čes.) *piadimužík*

pierko

- vtáčie pierko za klobúkom je symbol zvrchovanosti

- biele pierko je symbol čistoty na *Luciu*

- pierko uvité z rastlín znamená príslušnosť k rodine na svadbe

pieseň ľudová obradná

pieseň duchovná, pieseň rituálna

ľudový spev pri obradoch: Vianoce, Veľká noc, Letnice, žatva, jarné vynášanie smetí, narodeniny, svadba, smrť. Pieseň bola sprevádzaná mímami, hudcami, hercami a celým ľudom. Slúži na zvýraznenie magického účinku, niekedy je to iba recitovaná ľudová próza.

pieta (lat.) - 1. zbožná úcta, 2. obraz alebo socha Márie s mŕtvym Ježišom v náručí 3. Pietas je v rímskej mytológii bohyňa stelesňujúca úctyhodnú a vernú lásku k bohom, krajine a príbuzným, najmä rodičom.

pietnica *» pamiatka zosnulých*

Pietvys (Pietys)

v litovskej mytológii južný vietor odfukujú prichádzajúce zlé ľudské duše do zabudnutia na ceste k bráne rajského ostrova.

» Stribog

pihi

jednokrídle vtáky, ktoré môžu lietať len v páre; Sim a Rygl » *Simargl.*

Priniesli z nebies vetvičku stromu života.

maď. pihi = páper

Obdobné vtáky sú v čínskej mytológii zvané biyinijao = láskajúce sa vtáky.

Dvojhlavý vták (orol) je štátnym znakom Ruska.

Rovnako sa zobrazuje *Tojon,* stvoriteľ zo sibírskej mytológie.

Pihor » *Pimon*

pijanka, pitara - dúha » *Raduna*

pijáles

oslava *osoloňu* (odslnia) *» slnko*

pitné slávnosti 5. júla

Oslavy sa robia v najbližšiu nedeľu po 5. júli a táto nedeľa sa nazýva Veľká nedeľa, Stará nedeľa, Opálená nedeľa, Čerstvá nedeľa,

Pikol, Pikole, Pikollos, Pikuolis, Pikuolio, Pykulio, Pikulas, Pikullos, Piktulis, Pikčius, Pekols, Poklius (baltsky) *Poklus, Pokola*

pikolo, pikolos, pikielo *» peklo*

Pikón

zlomyseľný lokálny démon poslaný čarodejnicami, ktorý sa postavil proti ľuďom v obci a okolí. Nachádza sa v obci Lewino v Poľsku.

pikulík

palček, prštek, pacholík, *gazdíčko*, *hospodáriček*, špírek; maď. pikkely = šupiny

prus. perstuk, litv. pirsztas, poľs. pachołek = stĺpik, chorv. patuljak, balk. uslužni alebo kućni duh., čes. pimprlík, poľ. pikuły, lit. Spirūkas, nem. däumling

druh osobného mužského démona. Drobný mužík ako palec (pacholík) mimoriadnej fyzickej sily, odetý v červenom kabátiku s trojrohým klobúčikom. Škriatok opatrovateľov koní, paholkov, kočišov, furmanov. Kone, ktoré česal, čistil a kŕmil, boli silné, zdravé a tučné bez toho, aby sa musel o ne majiteľ starať. Majiteľovi prináša šťastie vo všetkom, čo podnikol (stávka, karty, súd). Musí ho stále nosiť so sebou (vo vrecku, v bičisku a pod.). Z každého nápoja mu musí odliať na zem a poslúchať ho, je prchký a zlostný, ak mu majiteľ nevyhovel, škrtil ho a bitkou terorizoval (Janko Hraško, Kulihrášek, Kotigoroško, Kanih, Pakacigarošak, Pokatigorošek). Prvý majiteľ dostal pikulíka na základe zmluvy s diablom, mohol ho postúpiť ďalej. Tretí majiteľ sa ho ťažko môže už zbaviť a zoberie jeho dušu do pekla, ale môže sa ho zbaviť, ak susedovi zabije živého tvora.

Jeho rastlinou je jedovatý koreň posedu (*Bryonia*), podobajúci sa na malého chlapčeka.

Príslovia: Nemohol sa ho striasť ako pikulíka. Asi má pikulíka, že má také pekné kone.

» rarach

Jeho ženský princíp je *kikimora.*

Bazová palica zaťažená nepozorovateľne na jednom konci olovom tak, aby padala na tú istú stranu, sa nazýva tiež pikulík t.j. stále sa vracia na to isté miesto.

Zemepisný názov: Pikule, Pikulice – obce v Poľskupikutik ***» pekelník***

Pilnytis, Pilnitis *» Skalsa*

Pilvít

Piľvít, Pilvité, Pylwité, Piluitius, Pilvitius, Pewittus, Plavit, prus. Pelvit, Pelwitte, nem. Pilwith, Pilwis, Belewit, Bilwit, litv.lotyš.= plné brucho, poľ. Plewic, Piłowitz, Pilewic

vládca hojnosti, úrody, šťastia a bohatstva. Vzýva sa v roku trikrát: koncom marca, aby dal hodne krmiva a obilia, v auguste, aby bolo obilie ušetrené od sneti, ľadovca a nadbytku dažďov a v októbri, po uskladnení obilia, ako poďakovanie za úrodu – *vďakyvzdanie* (blahodarstvo). Októbrové oslavy boli prekryté cirkevným sviatkom Matúša.

V Litve boli jesenné vďakyvzdania presunuté na deň sv. Martina – 11. novembra, prípadne na prvý novembrový štvrtok.

Jesenný Pilvít je možno totožný s litovskými *Dirvolika* a *Nosolum* (čiastočne má podobné črty aj *Jarilo).* V Rusku ho stotožňujú s *Osladom.*

Býva zamieňaný s Plivníkom *» Plevník,* ktorý sa oslavuje púšťaním draka po vetre.

Jeho ženský princíp sa nazýva **Pilvíta,** Pilvytė, Pilwite vládkyňa hojnosti, šťastia a bohatstva (peňazí), býva stotožňovaná so *Šťastenou.* Možná obdoba s lotyšskou Naudas māte.

Pimon, Pihor

gr. poimén = pastier, Pi-hor = ten, kto patrí Horusovi

trpasličí strážca pokladov Píseckých hor. Na vrchole píseckých hor sa nachádza Pimonova studnička – Studnička pod Mehelníkom a Pimonova diera (sluj), kde je jeho sídlo.

pimprlík, pumprlík

chorv. pimpilić, tintilinić

malé dieťa, bábätko

postava chorvátskeho bájoslovia; dieťa, ktoré má červenú čiapku a prechádza medzi domami v noci.

» trpaslík, tajtrlík, pikulík

Pinai, Pinaicha

rus. pinať = vykopnúť

lokálny bôžik ruského mesta Suzdaľ, bôžik pijanstva a slnka, spoločník *Jarila.*

pinčiukas (litov.) *» blatník*

pinkit

odvodené od pinguin = tučniak, kit = ryba t.j. tučniakoryba

literárny tvor, ktorého chovajú ruskí polárnici, aby im vyšliapaval miesto pristátia pre lietadlo. Kŕmia ho starými handrami.

Piorun *» Perún*

pipka (čes.) *húkalka,*
1. *dets.* sliepočka;
2. *expr.* o mladom, peknom a fintivom dievčati, fiflenka;

pirsztas (litv.) *pikulík*
písanky *» kraslice*

Pisėjas, Piešėjas, Piskė (litov.) *chlievnik*

pivničiar *» vincúrik, podpodlažník*

(slovo pivnica je od základu pivo)

Pivný osol

z nem. bieresel, foneticky bírezl

je prízrak, ktorý sa vyskytuje v oblastiach s vyšším podielom nemeckého obyvateľstva. Stáva sa ním nepoctivý krčmár, ktorý riedil pivo vodou. Má býčie telo, ľudskú tvár, dlhé oslie uši a porastený je sivou oslou srsťou. V noci sa zjavuje na miestach svojho pozemského pôsobenia, robí hluk, zametá okolo svojim chvostom a za trest musí vypiť všetko nedopité pivo po hosťoch. Je človeku nebezpečný.

Pizamar

Pizmarz

vládkyňa hudby a umenia, uctievaná v Jasmunde (Rujana), skomolenina slova Písňar (Piesňar), prípadne píšťalkár z pers. mizamár.

hind. pitambar znamená žltý šat a je to nepriame pomenovanie boha

V ruských zdrojoch sa uvádza ako manželka božstva *Pizzi.*

pizdec, pizdjuk, pizdobol

cirkvou vymyslené božstvo, ako všeobecná nadávka iným nekresťanským božstvám. Zobrazuje sa ako chromý pes. Ak spí, všetko funguje správne, ak sa zobudí, všetko sa pokazí. Jeho jazyk sa považuje za jeho piatu labku.

Prenesene to znamená aj podvodník, klamár, táradlo.

Pizius, Pizzi

Dudlajdo, Pizjus, pytač

čes. Píčus, Pindík, slov. Pičúz, picík, picino, litov. Pyzius, Pizio, Didis Lado, rus. Did – Lado, bulh. Pižo, Pišo, Pijo, poľ. dziewosłęb, dziewosłąb, litov. swalgon

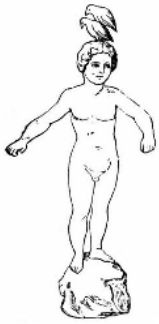

baltský vládca sexu, potešenia, harmónie, manželskej úcty, na ktorého sa odvolávali muži pri príležitosti uzatvorenia manželstva *»Ľub.* V Rusku nazývajú Pizi aj ženský princíp Ľuba so zobrazením zodpovedajúcim skôr *Pripelage.*

Býva stotožňovaný s *Polelom,* prípadne považovaný za tretieho syna *Lady.*

Pri zásnubách sa zobrazuje ako chlapec s kruhom, ktorý je takmer všade symbolom sľubu, zasľúbenia; pri svadbe sa zobrazuje ako chlapec s dvojicou holubov (hrdličiek) na hlave, symbolom manželskej lásky pre takmer všetky národy. Figúrky sa priniesú do bytu nového páru počas slávnostného otvorenia bytu a potom sa robia pri nich predpovede pre novomanželov o ich budúcom šťastí a počte ich detí. V Bulharsku sa robia vlnené figúrky bielej a červenej farby : Pišo - muž a Penda – žena:, čo je detské pomenovanie pohlavných orgánov; biela je farba spermií a červená farba menzesu.

Poľské slovo dziewosłęb, dziewosłąb znamená pytač,zasnubovač, nahovárač, šikovač, dohadzovač, uzatvárač manželstva, t.j. ten, ktorý odovzdáva dievocký sľub k manželstvu a pred prevzatím manželstva cirkvou za sviatok, aj požehnával spoločný vzťah. Preskúmal ženícha a nevestu, ktorí chceli vstúpiť do manželstva, požehnal alebo neodporučil manželstvo. Ak snúbenci vydržali rok žiť „na kôpke, na hromádke“ (spoločne), mohli potom uzavrieť manželstvo, byť ruka v ruke , dlaň v dlani (rus. lad ladoň) t.j žiť v súlade.

V Rusku sa Pizius zobrazuje ako mládenec s píšťalkou (flautou), kvetináčom v ruke, v ktorom rastú klasy, alebo s dvomi hrdličkami – symbolom lásky a venčekom z nevädzí – nevädnúca láska.

Novomanželia Pizzimu prinášali dary a spevy medzi 25. májom a 25. júnom. Zodpovedá za trvalosť lásky v manželstve. Keď oheň lásky a vášne mizne, zachováva u manželov stále nežné priateľstvo.

Oslavuje sa medzi 22. a 24. februárom prípadne 14. februára (na *Ladoňa*), keď sa pária holuby, v tento deň muži požiadajú svoju manželku. Pytačky sa konávali v auguste a v októbri.

Po prevzatí uzatvárania manželstva cirkvou sa meno používa ako hanlivé, posmešné označenie zbytočného, nepotrebného úradníka (aparátnika, činovníka) s významom niktoš.

V súčasnej dobe prebral funkciu Pizziho starejší na svadbe.

pjarstuk

V bieloruskej mytológii duch žatvy. Pjarstukovia sú služobníci *Pušaitisa.*

Pjehtrna, Pjerta, Pirta, Pjahtra Baba *» perechta*
Płaczëbóg (kašub.) *Veľký Piatok*

plačka

lamentovačka, horekovačka, płaczka

modleníčka, žiaľkyňa. ukr. žalóba, poľ. Popielnica, Żalna Żona, Żaligżena, Żgielna Żona, Żglistnica, Żalnica

vedma predspevujúca modlitby na pohrebe k upokojeniu duše. Smútiace ženy si rozpustili vlasy a smútiaci muži si zložili pokrývky z hlavy.

Znakom smútku bola biela farba. Čierna farba ako smútočná začala prenikať u nás do vidieckeho prostredia zhruba v priebehu 19. storočia.

V mestskom prostredí bola etablovaná už o niekoľko storočí skôr. Sú však viaceré lokality, kde ešte do polovice 20. storočia bola smútočnou farba biela. Vychádzala zo základného materiálu, z ktorého boli odevy šité – plátno a súkno. Znakom smútku bolo oblečenie sa do plátenného jednoduchého odevu, nezdobeného. Výnimku tvoria len pohreby detí a mladých ľudí, kde sa podnes biela používa v prípade oblečenia zosnulého, farby truhly, či ďalších predmetov používaných počas pohrebu, napríklad biele vankúšiky, nesené symboly mladosti, nevinnosti – biela ruža, ľalia, biele stužky, šerpy rovesníkov zosnulého. Stále fungujú v prípade takýchto pohrebov družičky, niekde „nevesty“, rovesníci dieťaťa oblečení v bielych šatách. V r. 1555 bolo oplakávanie mŕtvych zakázané.

Sestry plačky, ktoré oplakávali padlých vojakov sa volali *Žela*, *Karna* (*Kručina*) a *Žurba (Tuga).»Žalka*

płaczka (poľs.) *drekalo*

plakávač, plakavac

uplakanec, plachky, plaksivic, plaksivec, rus. plaksy, plački

v legendách Hercegoviny upír vo veľkosti žaby, ktorý vznikol z duše dieťaťa zabitého vlastnou matkou. Vracia sa ku svojmu domu a vyplakáva okolo neho, inak neubližuje.

V ruských legendách je plaksa rusalka, ktorá vymení svoje uplakané dieťa za ľudské až do času, kým ho vychovajú na ľudský charakter.

Obdobný *drekalovi » zahubenča.*

plamenta, plameta

rus. pjatnota, hucul. plamęta

ženská forma *kuliša,* domový ženský duch robiaci neporiadok. Schováva sa v kúte pod metlou.

V ukrajinských legendách sa pomenovanie používa pre *revenantov.*

plamytnik poľ. *chmúrnik*

planétnici

(gréc. planétes = pútnici)

poľ. płaneciarze, płanetnicy, płanetnyki, płanitnyki, płanetnicy, płonetniki, planitnyki, płanietniki, płenetniki, płamytnik, rus. planetniki, planitniki, pristritniki, srb.ukraj. pogibalec

duše obetovaných, či zahynutých ľudí, ktorí strážia ohne hviezd, alebo človek, ktorý sa dotkne dúhy a je vtiahnutý do neba. Na oblohe poháňajú baránky a kravičky (oblaky); prípadne ako ľudia – polodémoni ovládajú počasie *»oblačar, zduchač.* Varujú ľudí pred búrkou a krupobitím.

Planétnikmi sa nazývajú aj čierne mračná. V niektorých zdrojoch sú pomenovaní aj ako *dušičky.*

planétnik

zverinec, hromnik, lunnik, trepetnik, hviezdočet

predpovedanie budúcnosti z hviezd , *horoskop*

Slovanský horoskop určujúci osudy ľudí *» osud*

planidy (rus.) *sudičky*

planinkyňa

víla, strážiaca pramene na planinách (žriedla); tieto pramene sa nazývajú *vilenské vody » víla*.

Obsievajú kvetmi horské úbočia, vedia aj zastaviť lavínu.

Známa je víla Dudinka z Dudiniec na Slovensku.

Plątwa-Przepigoła (poľ.) *Pripelaga*

Plavit *» Pilvít*

Pleciuga (poľ.) *Kleveta*

plechan *» Jas*

plichan, plikhan

teutonické pomenovanie Jasa, chápe sa ako otvorené (rozčesnuté) nebo.

Pomenovanie je od slova blikať a nie od slova plechavý.

Plein (slovin.) *Polevik*

plejádnici, plejáďania

rus. inoplanetjane, plenkini, gréc. peleiades = holubice

obyvatelia iných planét, duchovne (karmicky) spojení s ľuďmi, v súčasnej dobe nazývaní ufóni. Nazývali ich aj svätohorci. Majú namodralú pokožku, ako bohovia popisovaní v hindskej literatúre.

V gréckej mytológii sú plejády sprievodkyňami bohyne *Artemis*; Zeus ich premenil na holubice a vyzdvihol na oblohu ako hviezdokopu Plejády.V slovanskom svete sa súhvezdie nazývalo Stožiare, Sažar alebo Sedem sestier, Sedem diev, či Vlasožiare, Vlasožely, Vlasice, Volosiny *» Veles*, ukrajinsky Baby-zvizdy, srb. Babini štapi. Ale nazývali ho aj Kuriatka, Kačacie hniezdo *» Kačka svetová.*

V ruských legendách sedem sestier plejádnic sa menujú: Ela, Taja, Maja (*Zlatogorka)*, Aľa *(Lela)*, Lina *(Zlatoglazka)*, Asja (*Jasa)*, Merja (prebraté z gréckeho bájoslovia). Boli zakladateľkami slovanských národov: Ela si zobrala Argasta (Radegasta), Taja si zobrala Jarilu, Maja si zobrala Dažboga, Aľa si zobrala Hromovika (Perúna), Lina si zobrala Kupalu, Asja si zobrala Donara, Merja si zobrala Vanagoda. Každá deva má aj na starosti ochraňovať jednu základnú plodinu: jačmeň, raž, ovos, pšenica, cirok (neskôr kukurica), pohánka, proso. Oslavujú sa 18. mája, kedy Plejády vychádzajú na nočnú oblohu.

Deti plejádic (volosin) sa volajú **velesiči.** Ochranným symbol je **velesovik.**

Stelesnená matka siedmich sestier **Plejana (Plienka,** Plejona**)**, býva stotožňovaná s Volhyňou t.j. *Marjanou*, prípadne je jej dcérou. Jej mužom bol *Svätohor.* Údajne vznikla z hadožienky *Zmejedivy*, ktorú zabil Svätohor. Považuje sa aj za vládkyňu Atlantídy pred jej potopou. Oslavuje sa 11. júla ako **Stožiarnica.**

V gréckej mytológii sa nazývajú: Élektra, Taygeta, Maia, Alkyoné, Kelaino, Asteropé, Meropé.

plesanie

oslava vládcu vetrov *Striboga* plieskaním, radostným tlieskaním.

pletún *» šeptún*

Pletnik, Plitenik *» vampír*

bulh. pľtnik, pľtenik, pľtenjak, upľteník, pjalték

bulh. ploť = telo

Plevník

Plivník , Pliwnik, Pływnik, Płynnik, Plevec, Plonk, Plunk, Plujk, Vlkúň, *ohnivý drak*, ohnivý šarkan, srb. had bohatstva, ihlic, lužic. pjenežny zmij, čes. plevec, pleuče, plevel, maď. lidérc,

zlomyseľný *zmok* spávajúci v plevách. Môže byť ako kura, chlapec s kuracími nožičkami, meniť sa na ohnivú reťaz alebo ohnivého draka a môže vletieť cez komín do izby. Je viazaný na domácnosť a je ťažké sa ho zbaviť. Môže byť majiteľovi prospešný, ak mu upíše svoju dušu. Na zimný slnovrat o polnoci nosí chudobným bohatstvo. Môže mať aj vlastnosti *lietavca.*

Uvádza sa nesprávne ako vodný démon, vychádzajúc od slova plivat (pľuvať sliny), on však pľuje oheň.

Bol videný na hore Říp v Čechách a býva porovnávaný so *stodolníkom.*

Cez *Letnice* sa púšťajú po vetre ohnivé draky.

Zemepisný názov: Plevník – obec na Slovensku,

Plon, Płon (poľ.) *Svietič*

Połek, Połon, Płonietnik

poľ. płonąć = svietiť veľmi jasno

Plonk *»Plevník*

Płonk , Plunk

Pluga, Pľuha
Čuma, čierna smrť
slovin. plague = mor
(rus. = pluh)
pľuha (poľ.) paskudź

pľuha čas = nepríjemný čas, arogantná pľuha, pľuha ošklivá = nepríjemná žena

pľuha je nepodarený, naničhodný človek (zviera, vec), naničhodník, ničomník.
Ďalšie expresívne synonymá sú: paskuda, paskudník, zgerba, zberba, ohyzda, pačmaga, pačrev, papľuh, pľuhavec, pľuhavník, pľuhák, hovniak, svoloč, čvarga, háveď, bagáž

Príslovie: Dám ti ja, ty pľuha, tuhľa cepom pod oko kruha.

Pluga je západoslovanské pomenovanie pre *morovú ženu.* Bulharské pomenovanie je *Čuma,* ruské pomenovanie je *Ospa.* Je to bytosť, ktorá vidí len pred seba, čo je možné využiť na ochranu pred ňou. Tiež sa ako ochrana používa cesnak s medom. Použitý hrebeň sa vždy musí umyť, špinavé riady nikdy nesmú byť v noci ponechané, lebo ich poškriabe svojimi nechtami a otrávi ich. Dom, nádoby s vodou a umývadlá musia byť vždy čisté a najmä bolo dôležité umývať si nahé telo, pretože nahé telo má mimoriadnu magickú silu, je zbavené všetkých neprirodzených spojení a je v úplnej jednote s prírodou. Takže dodržiavaním základných hygienických pravidiel sa dá chrániť pred akoukoľvek šíriacou sa nákazou.

V Rusku sa vyháňala klepaním na pluh.

Jej mužský princíp je *Pamorak.*

Zemnepisný názov: Plugawice – obec v Poľsku

pluk *» bes*

pľuskonky

pomocníčky *jazerníka.* Keďže boli veľmi škaredé, desili rybárov.

pľušť

čľapkanica, nečas, daždivé počasie

» Pohvizd

pňový dedko

lesný dedko zodpovedný za pne v lese. Stáva sa ním ochranca stromu, ak mu strom vypília.

Pobeda *» Bojana*

(rus. = víťazstvo)

Poberin, Poberuh

božstvo zberu obilnín v slovinskej mytológii *» dožinky, Spas*

poberuh slovin. = september

pobud *» budaj*

Počinok *» Hromnice*

3. februára

Zemepisný názov : Počinok – mesto v Rusku

počuchriny (ukraj.) *kresnice*

Podaga

rus. podajušč = kŕmenie, **poda**juščaja bla**ga** = požehnávajúca, lit. po dangus = na nebi

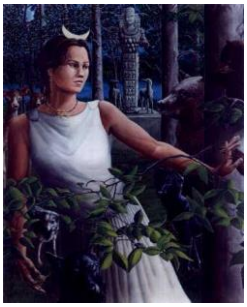

Bodaga, (čítaj Boh dažďa), Boda, Pdaga

litov. Divytis, lotyš. Laika māte, slovin. Pahoda, rus. Božuňa, Božuňa Ira, Bogyňa mira, čes.*Vedra*, poľ. powietrznica

vládkyňa dobrého počasia, pani vôní, prosperity, vládkyňa lovu, ochrankyňa rybárov, kráľovná oblačných víl. Zobrazuje sa s mesiačikom (rožkami) na hlave, prípadne v čelenke, niekedy aj s vyplazeným jazykom. Býva považovaná za matku 12.-tich (vlastne 13.-tich) mesiačikov. Jej predmetom je samorast (modla vymyslených tvarov).

Jej symbol sa nazýva **mara.**

Jej zasvätenými zvieratami sú včely, vták ohnivák a medveď.

Rybári, pri príprave na rybolov, spievali božskú Divyčinu pieseň, v ktorej ju požiadali , aby držala vietor, aby neotriasala vodu a chránila ich loď.

Dieťa Slnka (*Svaroga*) a Podagy je Dúha (*Raduna*).

Ľudia s chorobou podagra (dna) sú veľmi citliví na zmenu počasia.

Býva zamieňaná s *Dogodom* (Pogoda) *» Vánok.* Porovnávaná je s bohyňou Temperfes aj *Artemis.*

Ruská Božuňa sa zobrazuje nahá s kravskými rohami.

Jej protipól je Dajbaba, Dažba *» Dažbog.*

Jej mužský princíp je *Dyj,* v balkánskej mytológii sa nazýva **Pagod** alebo **Pohad** (Podag, Podagr, Podrag), je vládcom pekného až horúceho počasia, prichádza „po dauge“ (po dúhe). Je tiež priateľ začínajúcich poľovníkov: privedie im zviera bližšie, ukáže brloh a vyplaší vtáka, vštepuje im loveckú vášeň. Nemá rád lovcov kladúcich pasce.

Zobrazuje sa ako starý muž v krátkom sedliackom alebo loveckom kostýme, ale aj ako poľovníka s dvoma zvieracími tvárami, jednou vpredu a jednou vzadu.

(rus. počasie = pogoda; lit. paviėtrė, powietrze = počasie, čes. vedro = horúčosť)

V ukrajinskej mytológii sú obaja deti *Striboga.*

Deň Pagoda je začiatok poľovnej sezóny 29. týždeň lunárneho kalendára, ktorý sa nazýva Lovný a spadá do obdobia okolo 1. septembra. V severných ruských krajoch sa začína 16. októbra a bol prekrytý sviatkom sv. Longina.

Ďakovný oslavný popevok Pagodovi sa nazýva **halali**, ktorý prevzali poľovníci ako svoju zvučku.

Zemepisný názov: Pogoda, Pogodaevo – obce v Rusku

podčepek (slezs.) *podvršťa*

Poddonnyj (rus. = dnový) *Moran*

podkustovnik (rus.) *krúhan*

podlesnjak, podlesni mož (slovin.) *lesovik*

podlegaj

vuorek

(fín. = hora), (poľ. = byť závislý)

v slovinských legendách *lesovik* zjavujúci sa v podobe osla. Ak ho niekto osedlá, začne rásť do výšky hory, ak zíde z jeho chrbta ale drží sa ho, zloží ho na zem bez ublíženia.

podmenyš (rus.) *podvršťa*

podmena, podmenok, podmenča

Podnevnik (chorv) *Poludníčok*

podoľanočka (ukrajin.) *ladarica*

podovinuška (rus.) *zadvorenka*

podpečnik *» zápecník*

podpečečnik

podpodlažník

podpodlažie je suterén, podzemný priestor pod domom, pivnica; čes. sklep, ale sklep je aj obchod

pivnica slúži aj na skladovanie zeleniny a vtedy sa nazýva krecht

rus. podpoljaník, podpoljanica, podpolnik, podpolščik, podpoľščica, podziomek, poddomovy gnomik

domáci duch zdržujúci sa v podzemných priestoroch domov. Podpodlažníci žijú takým životom, ako ľudia. Môžu mať s ľuďmi deti. Možno ich uvidieť, keď sa postavíme na tretí schod odspodu a pozrieme sa za seba medzi nohy. Deti ich vidia normálne. Bývajú dobrí aj zlí. Keď sa nahnevajú vŕzgajú pod podlahou a fúkajú studený vzduch cez škáry. Podpodlažník má podobné vlastnosti ako *stodolník:* Jednu ruku má holú, jednu chlpatú. Keď sa dotkne chlpatou rukou holého zadku dievčaťa, vydá sa za bohatého, keď sa dotkne holou rukou, vydá sa za chudobného.

Podrižnik (bielor.) *humník*

Rigočnik

mužská forma *Ržanice*

Podróżnik (poľ.) *Markopete*

poľ. podróżnik = cestovateľ

poputnik, putnik

podsvetie

druhý svet, onen svet, posmrtný svet, podzemie, záhrobie, *nav, Irijská záhrada*

miesto (v podzemí, u protinožcov alebo mimo materiálneho sveta), kde prebývajú duše (tiene) zomrelých, (ríša netiel). Pre hriešnikov sa volá *peklo*, pre blažených sa volá *raj*.

Do podsvetia sa možno dostať cez tmavú dieru v skale. Cez deň tam svieti mesiac, tečie tam zlatá rieka, ligocú sa zlaté vrchy, sú tam zelené lúčiny, posiate tisícorakými kvetmi. V zlatej hore žije množstvo zvierat, v striebornej množstvo vtákov. Kto sa dostane živý do podsvetia, na zem môže vyjsť len počas troch dní na *Juraja*. V podsvetí beží čas rýchlejšie ako na zemi: jedna hodina v podsvetí je jeden rok na svete. Od božstva podsvetia a záhrobia nemožno očakávať výnimku, nanajvýš odklad. V chorvátskej mytológii je vládcom podsvetia *Černohlav.*

Kto vie, za koľko sto rokov by sa mohol človek prekopať na druhý svet?

Prenesene podsvetie je aj prostredie, kde sa schádzajú vyvrheli spoločnosti.

podvedomie

časť vedomia, do ktorého sa možno dostať hypnózou alebo meditáciou *» vedomie*

podvej, padvej (bielor.) *vrtinec*

Zemepisný názov: Podvejna – rieka v Bielorusku

podvršťa

podhodenec, *premieň*, boginča, divak, odmenča, kuklis, podvržťok, poľ. boginiak, odmieńec, podmieńec, otmianek, podrzutka, podciepek, slezs. podčepek, slovin. podmenek, premenk, odmenik, ukrajin. obmina, obminok, obminnik, obminčuk, odminok, odminnik, odminča, odminčuk, vidmina, vidminok, vidminnik, vidminča, vidminčuk, rus. boginec, podmenyš, podmena, podmenok, obmen, obmenyš, obminok, obminčuk, zamiennik, podkidyš, severorus. usilok, cig. parudo, nem. wechselbalg,

zaostalé dieťa. O každom zaostalom a postihnutom dieťati sa verilo, že

je dieťa podvrhnuté *bohynkami* alebo strigami, že je dieťaťom nadprirodzených bytostí. Verilo sa, že nekrstené dieťa môže bohynka (striga, bosorka) ukradnúť a podvrhnúť svoje, tiež ak matka zanedbáva svoje dieťa a necháva ho nestrážené, zamení ho *Rožanica.* Tiež mohli podvrhnúť trpaslíci, poludnice, rusalky, čerti a i., prípadne ak matka na dieťa zakričala“ aby ťa čert vzal“. Takéto dieťa má pretiahnutú tvár, tenké dlhé nohy a rastie veľmi pomaly. Týmto spôsobom sa vysvetľovalo, prečo je dieťa mentálne alebo telesne postihnuté. Podvršťa býva zákerné, raduje sa z nešťastia iných a nikto od neho nepočuje slová láskavosti. Na obranu pred podvrhnutím dávali deťom pod hlavu cesnak a materinu dúšku, prípadne červenú stužku na ruku. Aby mamičky zabezpečili svoje deti, musia byť pri nich celú noc. Aby sa podvršťa premenilo znovu na človeka, bili ho lieskovými prútmi, následne príde vrátiť dieťa pôvodca výmeny.

Zemepisný názov: Podvršťa je časť obce Jarošov pri Uherskom Hradišti.

» bohynka

podziomek (poľ.) *trpaslík*

pofišciel (poľ.) *Pohvizd*

poganšlak *» myšie dni*

pogibalec (ukraj.) *planetnik*

Pogoda *» Vánok*

pogórni mož, pogórna žena (slovin.) *lesovik, lesovička*

pogorkinja (slovin.) víla lesná, *lesanica*

Pohad *» Podaga*

Pohanica *» Hanba*

pohanstvo

lat. paganus = vidiečan, alebo bohan = boží človek

rus. jazyčestvo *» jazyčníctvo*

z hľadiska kresťanskej cirkvi iné náboženstvo ako jednobožské, prípadne iné náboženstvo ako kresťanské. V kresťanstve je však tiež množstvo nižších božských bytostí, kladné sa nazývajú anjeli a svätí a záporné sa nazývajú diabli, démoni a čerti.

Pohan je odvodené od slova *paganus*, čo znamená vidiečan, pretože kresťanstvo sa šírilo ako mestské náboženstvo. Pomenovanie *pohan* nebolo hanlivé, ale bežné pomenovanie.

„Pohania od prírody robia, čo boží zákon požaduje, sami sebe sú zákonom. Tým ukazujú, že majú boží zákon vpísaný vo svojich srdciach“ Rim 2,14-15. „ Svoje zákony vložím do ich sŕdc a vpíšem im ich do mysle“ Hebr 10,16

Pohanskí sú obyvatelia okolo rieky Haná (tak, ako podunajskí sú okolo Dunaja).

Na Morave okolo Hanej sa pestuje pohánka tatárska (*Fagopyrum tataricum*). Pomenovanie pohánka sa odvodzuje od tatárskych kmeňov, ktoré naši predkovia považovali za pohanské.

Ukrajinsky pogaň znamená niečo nechutné, zlé.

pohreb

starosl.pohrab, rus. pochorona, kniž. fúnus

od slova pahreba - mŕtvi sa spaľovali do 7.storočia, ale pred spálením sa položili na zem, aby silu odovzdali Matke Zemi, ale môže byť aj od slova pohrabať – zahrabať

obradné uloženie zomrelého do hrobu, hrobky alebo popola do krematória, kolumbária. Pochovávalo sa buď žiarovým spôsobom na veľkých plochách alebo pod osamelými veľkými mohylami. Do hrobov dávali spočiatku jedlo, neskôr predmety, ktoré mal zomrelý najradšej alebo s ktorými ho spájalo celoživotné pôsobenie. Niekde vplyvom kresťanstva a gréckej mytológie dávali mŕtvemu do ruky mincu na oferu *» obolus mŕtvych*. Prv sa pochovávalo v bielom *rubáši*, až neskôr vo sviatočných šatách a do ruky sa vloží biela vreckovka (ručníček). Na hruď mŕtveho každý z rodiny nasype za hrsť hliny, aby vrátil silu Zemi, ktorú mu pri narodení prepožičala. Až do pohrebu sa nesmeli smeti vyniesť z domu, lebo všetci by pomreli.

Nad hrobmi sa žialilo, plakalo, spievalo alebo sa konalo obradné nariekanie, spojené s chválením nebohého, čo bolo úlohou *žreca*. Vykladanie, nariekanie, horekovanie, kvílenie a oplakávanie tradovali ženy zvané *» túžalky, plačky*

Na pohreboch sa vždy hraljú a spievaljú obľúbené piesne mŕtveho, lebo duša zomretého nesmie odísť smutná. Spievanie na rozlúčku sa nazýva *valedikovanie.*

Nad čerstvý hrob sa zvyčajne zasadila lipa (pieseň: pod lipku zelenú, tam ma pochovajte).

Pri pochovávaní slobodných ľudí sa slúži posmrtná svadba. Zosnulého odprevádzajú jeho kamaráti a kamarátky, oblečené ako družbovia a družičky v bielom. Nechýbajú svadobné rekvizity – pierko, veniec, svadobný koláč, svadobný venček. Uvedené zvyklosti, ktoré sa na Slovensku doteraz praktizujú, poukazujú na kultúrne dedičstvo, že uzatvorenie manželstva je vrchol životného šťastia človeka, a tak sa svadba vysluhuje aspoň symbolicky po smrti.

V Litve sa uctievala lipa vyrastená nad hrobom Pajauty, dcéry litovského vojvodu Kerniusa, ktorá zomrela pri pôrode.

pohůnka (čes.) *hejkal*

Pohvizd

Poswist, Posvist, Poświst (Bóg-Świst), Poshvist, Pogvist, Pohvist (Boh-Hvizd), Pozvizd, Pochvist, *pľušť* , rus. ukrajin. posvístač, póchvist, poľ. Pogwizd, Pogwisd, Poświściel, Świst, Świstak, pochwiściel, pofiściel, pochwist (svišťať, fičať, hvízdať), litov. Bangpūtys, Pūtys t.j fúkač, angl. Whistler,

vládca vzduchu, vládca počasia, stelesnenie veterného víru. Od neho závisí úspech morského rybolovu, fúkaním vlní more, alebo rozfúkava oblaky na oblohe, otec vetrov - sluhov *Oblačníka*, muž *Veternice (Víchorice)*, otec piatich vetrov: *Vánok, Vietor (Olujnik), Víchor, Smršť, Uragán(Orkán, Hurikán).* Vytvára snehové záveje a piesočné duny.

Je vládcom *vedogonov.*

Jeho ženou je *Víchorica (*Chora, Chmarna *)*, matka vetrov.

Jeho symbolickým predmetom je trúba (fujara). Na jeho počesť sa spaľuje drevená lyžica. Pripomína sa 10. až 13. marca.

Jeho symbolom je pentagram v kruhu, ktorý sa po slovinsky nazýva *trutamora, (trotamora),* takže Pohvizd môže byť totožný s *Trotom,* bratom *Kresnika.* Má sviatok na *Bartolomeja.*
Zastaralo sa nazýva aj **Fujás Matiás** či vták **Fijus..** Z toho vzniklo slovo fujazdiť = fičať, rýchlo uháňať; fujak, fujavica = sneženie s víchrom a snáď aj fujara.

Asi je totožný so *Stribogom,* prípadne uvádza sa ako jeho syn.
Huracan je mayský boh vetra a znamená „ jednonohý“.
Zemepisné názvy: Pogwizdów – viaceré obce v Poľsku, Pohvizdy – obec v Čechách

pochatnik (rus.) *domovik*

pokojnik – mŕtvy; ten, čo odpočíva v pokoji

ženská forma: pokojnica

Zemepisný názov: Pokojnik – obec v Slovisku

pokladara, Pokladna baba (chorv.) *Barbora*
chorv. fašiangová prípadne karnevalová baba

Poklum
lotyšský boh pekla, žijúci pod morským dnom

Poklus, Pokola
Patola

rusnác. poklesni, maď. pokol = peklo

baltsky Pikuolis, Pikuolio, Pykulio, Pikulas, Pikol, Pikole, Pykullis, Patulas, Piktulis, Pikčius, Pokolus, Poklius, Pokole, Poccolum, Potollos, Pragartis, Peckols, Pecols, Pockols

rus. Peklenec

vládca noci, temnoty, hnevu, katastrof, vládca smrti a podsvetia v božstve *Mitra,* pekelník. Spája sa so svetom zomrelých, pohrebných zvykov a obradov. Stelesnenie ničivej sily, nedbanlivým pripomína ich vinu hroznými alebo vnímateľnými trápeniami.

Totožný s božstvom *Porenut,* zrejme obdobný s balkánskym *Trotom.*

Pokola (Poklus) a *Potrimp,* sú z trojice božstva z pruskej mytológie. Pokola je zobrazovaný ako fúzatý starec v čiernom, s čiapkou na hlave. Jeho ženou je Nijola *» Nij.*

Ženský princíp Pokolu sa nazýva *Magyla.*

pokola (srbs.) pogrom, holokaust, genocída, úplné vyhladenie rasy

» Potrimp

litov. poklius je úhorník liečivý (*Descurainia sophia)*

Zemepisné názvy: mestá: Pokellen, Pachollen, Patullen, Potollen, Pachullen

Pokrovica, Pokrov *» Martin*

starosl. Pokrová, rus. Pokróv, Prozimie, poľ. Pokrowa, ukr. Zásidka

Porekadlo: Na Pokrova zem sa snehom prikrýva.

Zemepisný názov: Pokrovnik – obec v Bulharsku a Chorvátsku, Pokrov, Pokrovskoe – obce v Rusku, Pokrovsk – mesto na Ukrajine

pokrstiny *» krstiny*

pokuč, pokuć (poľ.) *vazila*

pokuc, pokąc = podkúvač

pokušiteľ *» čert*

pokuša, ten, kto navádza na zlé

kašub. Pòkùsë, slovin. trentars, poľ. kusi, kuszy, podkuśnik, rus. iskusiteľ
pokutnij, pokuť

pokútnik, pokutnica
1**.** (ukrajin.) *kútnik*
2. previnilec, poľ. kajúcnik

Poľad a Poryľad
v ruskej mytológii deti *Ladoňa,* pomocníci *Porevíta* ako ľadového muža..

poľadovice, ledňačky
rusalky (víly) privolávajúce ľadovec

Polaz *» Kovovlad*

polazovanie *» koledovanie*

polazovník, polazník
podlaznik, polezník, polazar, polažar, polažič, poležaj, polažajnik, polažeň, spolez, palaznik, paleznik, rus. položajnik, srb. polaženik, pochodnik, bulh. pochožňak, pochodňak

prvý koledník na *Vianoce* či Nový Rok, vinšujúci plodnosť a zdravie, božský hosť. Koledovať chodia len chlapci a muži. Za šťastné znamenie sa považovalo, ak bol prvý koledník cudzinec. Z toho vyplýva porekadlo:“ Hosť do domu, Boh do domu“.

polaziť = 1. pochodiť, preliezť, 2. zavinšovať

poľ. podłaźnik (podlazniček) = vianočný stromček zavesený pod stropom.

Na Ukrajine sa polazník nazýva obradný chlieb pre vinšovníkov.

Polel

Poleľ, Polelja

ochranca manželského zväzku. Pomenovanie je odvodené asi od hviezdy Pollux v súhvezdí blížencov. Božskí blíženci Lel a Polel tvoria božstvo *Pereplut.* Obrady na oslavu Lela a Polela sa robili na poľskej Lysej Góre a v Krkonošiach *» Holci*. Sú vládcovia snehu a ľadu.

Polel, vždy mladý, stelesňuje oheň a slnko – mužské princípy prírody, je božstvom túžby, túžiacej lásky *» Lelek,* hrou na flaute prebúdza lásku v ľudských srdciach, ponúka mladomanželom nápoj vernosti a pripravuje ich na každodenné ťažkosti rodinného života. Vládne na jeseň, v čase svadieb. Býva stotožňovaný s Did- Ladom *» Pizius*. V niektorých poľských zdrojoch ho nazývajú *Bodo* a pomenovanie Polel používajú pre *Sovija.*

V 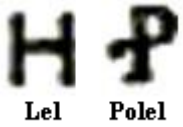

Polel je božský blíženec, mladší brat, po Lelovi alebo aj po *Lele*.

bulharských legendách sú to dvaja bratia kováči. Ich symbolickým predmetom je pohrabáč (kutáč). Oslavujú sa pečením medovníkov, Lela nazývajú „sladký“ a Polela nazývajú „medový“. Sviatky pripadajú na 17. a 18. januára, niekde 22. januára podľa pravoslávneho kalendára, a nazývajú ich aj dni **Lelovcov** (Lélini dni, Leliwa dni)**.** Tieto dni sa považujú za stred zimy, v Srbsku sa preto nazývajú **Sredozimci.** Dievčatá sa sánkovali na kopcoch, kde sa seje ľan, aby narástol vysoký. V Lotyšsku na tento deň pripadá *Tenisinš.*

Porekadlo: Na Lela a Polela zima lezie do tela.

V tieto dni sa medom liečili choroby ako sú mor, kiahne a čierny kašeľ. Verilo sa že na Lelov deň sa všetky choroby prilepia na med a v Polelov deň sa stratia

V tieto dni je zakázané jesť strukoviny (fazuľa, bôb), aby si nepohnevali choroby proti sebe.

Polelovi je obdobný grécky Hymen.

Pravoslávna cirkev ich prekryla sviatkami sv. Antona a sv. Atanázia a sv. Timoteja..

V poľštine fráza lelum polelum znamená, že sa vraví o niekom pomalom, flegmatickom, nedbalom, často nerozhodnom, bez vlastného názoru t.j. ako „prilepenom na mede“.

Poleľuška *» Lela*

polúcia (lat.) výron semena v spánku

Polechan (rus.) *Tur*

Polengabia, litov. Pelenų Gabija, (t.j. popolová Gabija *» Mária Popolcová*), domáca *Praurimé*

pomenovanie možno vysvetliť aj ako Polen – Gabija t.j. poľská domáca pani ohniska

polesniak, polesun *» lesovik*

polešuk, polišuk, poliščuk, poleśnik bielor. polisun

V ukrajinskej mytológii vodca vlkov, ktorý pomáha vlkom nájsť obživu a chráni ich pred poľovníkmi. Keď vlci vyjú, pýtajú od polesuna potravu. Nazývajú ho aj vlčí pastier, takže má spojitosť aj s *Velesom*, prípadne môže byť vodcom *Divokej honby* rútiacej sa po nebesiach.

V určitých ruských legendách sa nazýva **volk – samoglot** (vlk samohlt). Keďže na oblohe nie je iná potrava, požiera nebeské objekty : mesiac, hviezdy a planéty, oblak zacláňajúci svetlo nebeských telies: **vlk – oblak (** rus. volk – tuča). Zo slova vlk-oblak mohlo veľmi ľahko vzniknúť slovo *vlkodlak.* Z tohto vznikol pojem **vlčia tma**, t.j. tma, keď vlk požerie všetky nebeské objekty, (prenesene choroba šeroslepota). Vlk polesniak je stelesnením mraku, ktorý zakrýva svetlo hviezd.
Príslovie: prišiel vlk = zotmelo sa

poletuch (čes.) *lietavec*

poletuch sa nazýva aj vážka

Polevik

poľný duch, poľovik, polevoj, polevoy, polevičok, *žitný dedo*, žitník, žyceň, žiceň, živbog, siebog, slovin. plein, rus.ukrajin. meževoj, prus. litov. Lauku dvasios, Jievaras, poľ. polewik, bielor. paľavyj

duch poľa, vládca bytostí žijúcich na poliach, zjavuje sa ako malý chlapec preháňajúci sa na koni medzi poľami, a koho nájde spať, toho preskočí na koni a ten ochorie *» Poludníčok*. Po žatve sa premieňa na maličkého trojokého starca s troma hlavami, troma bradami a s troma ohnivými jazykmi, zbiera zabudnuté klasy na poli. Je totožný so *Žitným dedom.*
Niekedy ľudia stretli v poli starého muža, nenápadného vzhľadu v jednoduchom oblečení a navyše sopľavého. Dedo požiadal okoloidúceho, aby mu utrel nos. A ak sa mu to nebridilo, v jeho ruke sa náhle zjavil mešec zlata a dedko Polevik (*Beloň)* zmizol. Týmto spôsobom naši predkovia vyjadrili jednoduchú myšlienku, že Zem veľkoryso obdarila len tých, ktorí sa neboja zašpinenia rúk. Ak sa nahnevá pomieša zrno na siatie: pšenicu s jačmeňom. V bieloruskej mytológii sa takto správa *Beloň.*
Podľa viacerých zdrojov v poľskej a pruskej mytológii sa nazývala trojica poľných duchov *Datan* (Datanus), *Laukopatim* (Laukpatis, Lavukpatimo, Lawkapatim, Laukosargas, Laucosargus = poľnohospodár) a *Tauals* (Tawals, Tavalas), každý bol zodpovedný za určitú časť prosperity: klíčenie, rast a dozrievanie. Pomenovania sú lotyšské, či litovské. Chránia poľnú úrodu pred prírodnými katastrofami.

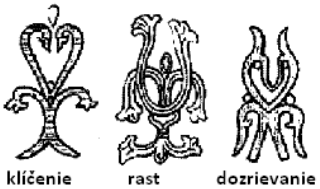

V litovskej mytológii má Polevik až 21 stvárnení: Nuogalis (naháč), Kiškis (zajac), Meška (medveď), Lapė (líška), Katinas (kocúr), Bubis, (Bubas, Bubė, Baubas, Bobas), Babaužis (krstnik), Maumas (strašidlo), Raudongalvis (červenohlavý), Raudongerklis (červenokrký), Žaliaakis (zelenooký), Paplėštakis (horkokrvný), Guda (vojak), Dizikas (študent), Smauglys (veľhad), Ruginis (ražník), Papiokė (kňaz), Pypalas (potrubár), Žebris (zebra), Arklys (kôň), Vilkas (vlk).

Obetoval sa mu starý kohút a vajcia.

Žena Polevika je *Žitná baba* (*» Živa)*.V bájosloví Bieloruska sa nazýva **Paljasja,** či **Paljacha** a pomáha najmä hľadať zatúlané domáce zvieratá v poli. V niektorých oblastiach Ruska sa nazýva aj **Poľanica.**

Pomocník Polevika, ktorý odháňa zlodejov a dáva pozor na oheň, sa nazýva *Sporýš.* Okrem nich boli na poli aj *ražníci,* pšeničníci, ovseníci, *kúdelníci*, lenníci a konopelníci. Polevik strážiaci pohánkové pole sa nazýva *grečišnik,* strážiaci bavlníkové pole sa nazýva *chlopčatnik.*

Na zabezpečenie úrody sa vykonávali rôzne obrady: obchádzanie poľa obradným sprievodom (chodenie okolo žita), váľanie sa po poli, ťahanie chleba po poli, zapichávanie čarovných vetvičiek do poľa, zakopávanie popola alebo obradných jedál do poľa. Útočiskom Polevika na zimu je posledný snop, ktorý sa uchoval až do novej sejby a zrno z neho sa rozhodilo na pole.

Niektoré novodobé zdroje uvádzajú ako pomocníkov Polevika vybrané pomenovania mesiacov a dní z VK, ako napr. žitnič, zernič, ovsenič, stradič, solomič atď. *» kalendár.* Avšak mená majúce koncovku –ič sa nepoužívajú na pomenovanie božstiev a duchov.

Zemepisný názov: Polaniec, Polanica – mestá v Poľsku

polievačky *» oblievačky*

polisun, poliskun (bielorus.) *polesniak*

Poljandra (bielor.) *Morena*

polkan, polkôň *» todor*

polkonj, polukoň, połkoń, palkan, pokan, polkanovic,

rus. popodes, potomija, jopod, niekde aj porej

grec. hippopod, hebr. orobas – goetický démon

(sanskrt. palakin = kôň),

tal. pulican = polopes poločlovek t.j. vlkolak, čo sa mohlo foneticky preklopiť na polkan

Polkan je symbolom (erbom) moravskej obce Děšná.

Zemepisný názov: Polkanová – osada na Slovensku

Pólnica (kašub.) *serpolnica*

Zemepisný názov: Polnica – obec v Poľsku a Bielorusku

Polnočnica

rus. Polunočka, Polunočnica, čes. Půlnočnice

démonica polnočnej hodiny duchov, stelesnená polnoc, ktorá riadi zmenu dňa a noci, *smrtka*. Ak sa zjaví v rodine, zvestuje smrť. Stelesnená Polárka zvaná aj Nočnica, Nocula alebo Tara či *Tarusa » Sedava.* Literárne sa nazýva aj „čierna krava“.

Chytá deti túlajúce sa v noci. Môže sa zmeniť na myš, netopiera aj hmyz a v noci štípať malé deti. Deti ochránia pred ňou tak, že šaty a plienky sa zvesia pred západom slnka, nenechá nezakrytá kolíska, nekúpa sa dieťa v odstátej vode.

Údajne stojí cez štedrovečernú omšu pri oltári a uvidieť ju môže len muž, pri ktorého spadne štvorlístok. Po polnoci sa stratí.

Ochrániť sa dá pred ňou tak, že sa s ňou rozprávame pomaly, obšírne, aby to trvalo cez polnoc, kedy zmizne.

Jej mužský princíp sa nazýva **Polunočnik** (Půlnočník), pán noci, pán temnoty. Jeho symbolickým predmetom je cesnakovitý žezlobudzogáň (palcát).

Polnočníček

dieťa vládcu slnka, ochranca severnej svetovej strany *» junáci.*

poločert - zlý človek

polodémoni

umelá skupina duchov deliaca sa na:

1. žijúce osoby s nadprirodzenými alebo získanými schopnosťami

2. zomrelé osoby kategórie 1. (mory, upíri), škodliví *revenanti*, ktorí znamenali akútne nebezpečenstvo pre stále širší okruh ľudí až po ich zneškodnenie

3. duše zomrelých, ktoré v rôznych obdobiach, z rôznych príčin a v rozmanitých podobách sa vracali do sveta živých

poloverec, poloverica

poluverec

poloviční veriaci, nie celkom presvedčení veriaci. Tvor, ktorý zostáva v prechodnom stave medzi svetom živých a svetom mŕtvych. Zobrazuje sa ako krásna mladá dievčina v jasne červených šatách, spravidla priateľská k ľuďom. Jej hlavnou úlohou je strážiť a chrániť les a jeho obyvateľov. V prípade, že sa človek, ktorý sa ocitne v lese, správa neprimerane a neúctivo k prírode, očarí ho svojou krásou, unesie do hluchých húštin, odkiaľ niet návratu.

polovičák

prepletenec, kríženec**,** korut. polovajnik, pereviť
bytosti, ktoré majú polovicu človeka: jednu nohu, jedno rameno, jedno ucho, jedno oko. Existuje "pravý" a "ľavý" polovičák. Aby sa mohli pohnúť musia nájsť druhú polovicu a vzájomne sa poprepletať. Ak sa spojí jedna mužská polovica s jednou ženskou, nazývajú sa **androni.**

Prebraté zrejme z tibetskej mytológie, kde sa nazývajú theurang a boli to *elementárni duchovia*. V jakutskej mytológii sa jednooki, jednonohí a jednorukí démoni nazývajú *abasi.*

Termínom **polorastlík** sa v novodobej literatúre označujú literárne bytosti polovičnej výšky bežného človeka, zakrpatený človek, *krpec*, krpatý, podkasaný, nedorastlík, nedorost, nevysoklik alebo hobbit (z angličtiny).

Poloz (rus.) *hadogašpar*

polspolnica *» serpolnica*

poludňanky

poľné *víly* tancujúce po poliach cez poludnie, vlnia obilie a vytvárajú vyšľapané obilné kruhy.

Niekde ich nazývajú aj *poludnice.*

Poludnica

Polednice, Dennica, Poludniowka, Poludenica, Poldnice, Poloudnitsa, Polozniča

poľ. Przypoludnica, Południce, Połdnice, rus. ržanica, ržicja, slovin. preglavica, sliezs. opolda, kleklimontka, kleklimantka, fonetické zápisy: Poludnitsa, Poludnitza, Boludnica, Piludnica, Poludenica, Poludennica

odporná žena v otrhanej bielej sukni, má podobu vzdušnej, bielej panej alebo škaredej stareny, alebo malého dievčatka, z ktorej sála neskutočné teplo. Roznáša smrť v podobe úpalu a slepoty zo slnka. Je stelesnením poludňajšej žiary, slnečného úpalu, mŕtvice z tepla, pochádza z víly.

Vychádza na poludnie zo zvonice. Niekedy má podobu tieňa v kapucni, takže sa zdá bezhlavá, alebo má podobu lesnej žienky. Obrazne: na zlatom obláčku nad zemou lieta. Ukazuje sa na poludnie a vyháňa ľudí z poľa, ktorí pracujú na poludnie, kradne nestrážené nemluvňatá, jej príchod sprevádza víchor. Koho sa dotkne, ten zomrie. Najnebezpečnejšia je 28. mája (10. júna) a 15. júla.

Ako pozitívny princíp sa nazýva **Ržanica** (Reža, Rža, ržana baba, ržana matka) a má aj schopnosť ochrániť obilie pred poľahnutím, obrovskou panvicou chráni obilie pred zahorením klasov obilia od slnka. Takže má vlastnosti *Živy* a býva s ňou zamieňaná. Beda hospodárovi, ktorý ju vyruší pokrikom, lebo nechá zahorieť klasy obilia. Jej symbolickým predmetom sú steblové slamky. Mala svätyňu na hore Rowokól v Poľsku. Mužská forma sa nazýva **Nigočnik, Rižnik** alebo **Podrižnik.**

Poludnicou v slovenskej ľudovej tradícii sa stáva dievča zomreté pred vydajom, alebo žena po pôrode, ktorá sa ešte nepodrobila *vádzke*. Má dlhé rozpustené vlasy, zastavuje ľudí pri osamelých chodníkoch a berie ich do tanca. Volajú ju aj *poľná víla (poludňanka)*.

Poludnica u Poliakov sa zjavuje v podobe vysokej ženy, odetej do bielej plachty, s kosákom v ruke. Zdržuje sa v obilí a podobne ako u Lužických Srbov, naháňa ľudí, ktorí pracujú na poliach cez poludnie *» serpolnica.*

V niektorých oblastiach ju považujú za sestru *Zornice, Večernice* a *Polnočnice,* nazývajú ich **Nebeské panny** (poľ. **Świetlice**) *» Večernica.* V Sliezku ju nazývajú *chabernica.*

V Poľsku sa nazýva ovocný škodca południówka *(Ceratitis),* mucha s kresbou lebky na chrbte.

Zemepisný názov: vrch Poludnica na Slovensku.

Poludníčok

bes poludňajší, čes. Poledníček, chorv. Podnevnik, poľ. południk, przypołudnik, oprzypołudnik, rus. dennik, deňnič, Poludennik

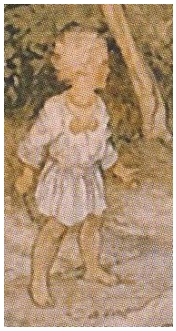

biely chlapček, ktorý trestá zlodejov na poli počas poludňajšej prestávky. Ochranca južnej svetovej strany, dieťa vládcu slnka, v čase pred žatvou býva vysoký ako steblá obilia a po žatve malý ako strnisko.

Berie na seba podobu stĺpu točiaceho sa prachu. Býva stotožňovaný so *Sporýšom » Polevik.*

Jeho otec je *Beloň » junáci.*

Polzucha

Brýzga

stelesnené mrznúce mrholenie, popŕchanie, pomocníčka *Metelice.*

pomanicha *» mana*

pomník

náhrobný kameň, náhrobník, pamätník, mohyla, stavba postavená ako spomienka na zosnulých (pomnik)

» pamiatka zosnulých

pomsta krvná

(tal. vendeta)

povinnosť rodu pomstiť sa za usmrtenie, poškodenie zdravia alebo cti svojho člena na páchateľovi a jeho rode. Potrestanie je vec poškodeného. Krvná pomsta bola záväzná pri vražde, únose ženy a podpaľačstve, avšak bolo ju možné vykúpiť výkupným, ktoré páchateľ zaplatil rodu poškodeného.

pondelča

1. malé dievča vystríhajúce ženy, aby nevyvárali v pondelok ráno šaty, prípadne nerobili ďalšie zakázané činnosti *» tabu*

2. dieťa narodené v pondelok

Pondelník

vo východnej mytológii starec, sprevádzajúci duše zosnulých do raja, obdobný *Cháronovi.*

Pomenovanie je odvodené z pomenovania dňa v týždni: pondelok. V balkánskej mytológii sa nazýva *Kušlak.*

Popelhola (čes.) *Perechta*
Zemepisný názov: Pöpelholz – les v Nemecku.

Popeľucha

Pepeljuga

v ukrajinskej mytológii zlý duch nachádzajúci sa v popole. Ak sa popol po vysypaní neprihrnie zemou, v noci z neho vyjde, zmení sa na starú ženu s pazúrovými prstami, ktorá môže zaútočiť na človeka vracajúceho sa neskoro v noci a začne ho škrtiť. Otlačky po škrtení zostávajú veľmi dlhú dobu. Treba ju hodiť o zem a zmení sa na popol.

Popielnica (poľ.) *Zadušnica*

popodes (rus.) *polkan*

popolec

Popolcová streda, Popolečná streda, *Škaredá streda*

posledný fašiangový deň, 40 dní pred Veľkým piatkom, po ňom začína pôstne obdobie. U niektorých cirkví je to 46 dní, pretože sa nepočítajú nedele. Nazýva sa tiež *Štyridsiatnica.*

Nazýva sa aj *Valpurgina noc*. Veriacim sa robí znak popolom na čelo. Pôvodne úcta *Svarožičovi.*

Kresťanská cirkev sviatok prevzala v 4.stor, a aby zastavila bujaré fašiangové zábavy, zaviedla pôst a pomenovala sviatok : *Mária Popolcová*.

Týždeň, v ktorom je popolcová streda, nazývaný **Strastný týždeň,** má v bulharských legendách zvláštne pomenovania dní, ktoré sú spojené s chorobami zvierat:
Čierna nedeľa, Vrecová nedeľa
Čistý pondelok, Krátky pondelok, Maškarný pondelok, Besný pondelok, Žilnatý pondelok – súťažilo sa v pretláčaní rukou
(obradné jedlo sú osúchy z nekvaseného cesta pečené na holej platni – žiľaviky, dužiky tzv. suchá strava)
Čierny utorok, Suchý utorok, Ústrelový utorok
Čierna streda, Krivá streda, Rozpoltená streda, Šialená streda, Červienková streda
Vrtolomný štvrtok, Vrtohlavový štvrtok,
Čierny piatok, Závratový piatok
Todorova sobota
Todorova nedeľa, Konský velikdeň
Každý deň sa vykonáva opatrenie (obrad) proti jednotlivým chorobám, ako napr. čistenie riadu, horúce kúpele, spaľovanie odpadkov...
Na Balkáne sa spaľuje slamená figurína zvaná čierna čarodejnica (kara veštica), čím sa rituálne pália bosorky, ktoré spôsobovali choroby. Zároveň na dvoroch spaľujú odpadky nahromadené počas zimy, aby sa z nich nešírili choroby.

popolňáček

popiel

rarach spávajúci v kachliach alebo v sporáku. Je veľký ako kus uhlia a je aj rovnako čierny. Keď v kachliach nehorí, určite je to jeho zásluhou. Kedysi ohryzoval knôty sviečok a lámp a potom nehoreli. Kadiaľ prejde, trúsi za sebou popol.

Popiel je legendárna postava v slovanskej mytológií (asi 840 – 870) veľmi zlý a nespravodlivý panovník, ktorého podľa legendy zožrali myši.

Zemepisný názov: Popielów, Popielówek, Popielawy – obce v Poľsku

popoloňa

tal. popolana = obyčajná, jednoduchá

rus. živica, jivica

nesmrteľná panna, pomocníčka Žitnej Baby *» Živa*

poproč *» peračina*

porábať, porobiť *» čarovať*, liečiť, počariť

opačne *odrobiť* = odčariť

porekadlá

krátke vety ľudovej múdrosti, vyjadrujúce obrazným spôsobom istú situáciu, mravné poučenie, životnú pravdu, kolektívnu skúsenosť; slovanské *védy.*

Porenut, Porevít, Rugievít

traja bratia boja a plodnosti, uctievali sa v Rujáne, mužská obdoba troch *sudičiek.*

Keďže na ich sviatok (12. až 14. mája) zvykne posledný krát mrznúť, nazývajú ich aj **traja zamrznutí bratia**.

Porenut (Porenič, Perunič, Porenuč, Porenuch, Porenouta, Paramuz) má na starosti porekadlá a príslovia, označuje sa aj ako správca zeme a vzduchu – štyroch strán sveta (vetrov), či ochranca spravodlivosti, staviteľov lodí a námorníkov. Zobrazuje sa s 5 tvárami, z toho jednou na prsiach a ostatné na 4 hlavách, pričom ľavou rukou sa dotýkal čela a pravou brady.

Nesprávne sa odvodzuje pomenovanie od Perunic t.j. Perún.

(čítaj pre(s)nut t.j. zatlačiť) *» Poklus*

porantať = ochrnúť, takže sa uvádza aj ako božstvo ničenia, či vojny

(totožný s menom Servác lat. ob- servatio = pozorovať)

Porevít (čítaj prežiť)

Porewit, Porvata, Porovit, Prorowit, Puruvit, Bardewitt, Borevit, Barewit,

je päťhlavý a nemá žiadnu výzbroj *» Potrimp,* je ochrancom mieru a blahobytu, ochrancom vojenskej koristi, nájde každé porušenie opevnenia; vládca piatich zmyslov, zrejme aj koitu*;* (totožný s menom Bonifác lat.= dobrý osud).
Po česky **previt** znamená zloduch, darebák, ničema, takže sa uvádza aj ako ochranca (vojenskej) lúpeže.

Porevít, ako ľadový muž, za pomoci Poľada a Poryľada, detí *Ladoňa,* a za pomoci *Zornice* (Utrennice) ako ochrankyne zberu, môže spôsobiť zamrznutie úrody.

Pora - znamená stred leta, t.j. 31. júla prípadne 1. augusta, preto sa Porevít považuje aj za božstvo stredu leta.

barbata znamená lat. bradatý, fúzatý

V poľskej mytológii je Porvata bohom lesa; nemá žiadnu modlu alebo obraz; zjavuje sa v pralese. Jeho posvätný deň je utorok a je spojený s letným slnovratom *» lesovik.*

Ženský princíp sa nazýva **Porevata** (Porvata) a považuje sa vládkyňu plodnosti.

Podľa Mater Verborum *Porvata* je obdobná s bohyňou Proserpina - Persefona. J. Kollár ju porovnáva s hindskou bohyňou Párvatí, keďže v sanskrte to znamená horská.

Boli úspešne v r. 1518 prekrytý kresťanskými svätými: Pankrác, Servác, Bonifác.

» Rugievít

Porun *» Perún*

poroniec (poľ.) *potratenec*

posadnutosť

posadlosť, rus. porča, navaždenie,

chorobný stav, kedy duša človeka je v moci iného človeka alebo démona. Dá sa vyvolať posthypnotickým stavom. Takéhoto človeka nazývame *dvojtelec*. Počas záchvatu posadnutého neudržia štyria chlapi, takú silu mu dáva démon, ktorý sa doňho vtelil.

Cirkev skúšala posadnutosť tak, že sa dotkli človeka posväteným predmetom, a tento začal kričať rúhavé slová.

V mnohých prípadoch ide o padúcnicu (zrádnik, epilepsiu), či určité štádium besnoty, depresívna psychóza *» mana.*

Prenesene posadnutý niečím = vášnivo zaujatý niečím napr. mocou, peniazmi...

poserpan *» serpolnica*

posivalky (ukrajin.) *ovseň*

poskakuška

ognevuška poskakuška

objavuje sa ako malé tancujúce dievča v ohníkoch nad zlatými ložiskami

Rozprávková postava pomenovaná ruským spisovateľom Petrom Pavlovičom Bazovom začiatkom 20.storočia.

Posmech, Posmievačka

srb. Glumac, Glumica, rus. špyňa

prízrak, ktorý sa vysmieva, zlomyseľná, desivá, predstava. Objavuje sa a mizne na stene ako tieň či nálepka neurčitého vzhľadu, zosmiešňuje osobu, ktorej sa zjavuje alebo prisní a zabáva sa na nej, ukazuje jej dlhý nos, takže sa nazýva aj **dlhonosík.**

posmech = opovrhnutie vyjadrené smiechom, výsmech

Zemepisný názov: Posměch – jazero v Čechách.

posol boží

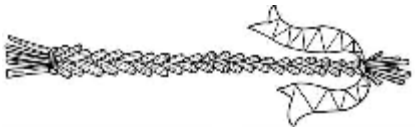

poľ. posłaniec, novopoľ. podagżwik, podagżyk, pąćdażgwik

Boh pošle posla, aby šiel smrti povedať, že nech privedie človeka pred božský trón. Posol vyzerá ako starý žobráčik. Keď posol neuposlúchne boha, za trest ho pošle na zem a premení na človeka.

Jeho symbolickým predmetom je vŕbový korbáč.

(lužicky Božalość *» Mádra) » Merkúr*

posoloň

príslnie, gr. perihélium

deň, keď je Slnko najbližšie k Zemi a Zem má najvyššiu rýchlosť obehu okolo slnka – 4.januára. Slnko, ako Jarilo, posväcuje (oslňuje, blahoslaví) vodu - nabíja ju životodarnou energiou. V tento deň možno pozorovať, ako sa voda kolíše v studni (ktorá s najväčšou pravdepodobnosťou súvisí s činnosťou Zemského poľa) *» vodokrstnice.* Je to spojenie nebeského ohňa s pozemskou vodou.V ukrajinskej mytológii je to deň božstva *Dana*.

Symbolom príslnia je svastika otáčajúca sa v smere hodinových ručičiek zvaná **gromovik.**

» slnko

Nazýva sa aj zimný **Jarilov deň,** či **Jar-Dan deň** *» vodokrsnice.*

postelníček, postelnička

cig. Bibi

domáci škriatok prinášajúci deťom krásne sny a budiaci deti, ktoré ráno dlho vylihujú. Šteklí im nohy, až pokiaľ nevstanú. Celkom malé deti ho môžu aj uvidieť. Keď deti dospejú, zahrabe sa na dno nikdy nevyprataných skríň, kde prespí, až kým sa v domácnosti neobjavia ďalšie generácie malých detí. Je pre neho veľmi nebezpečná prílišná hygiena a taktiež neznáša ovzdušie nenávisti a závisti.

postrižiny

rus. mrkčiny, postrig

slávnostný obrad - strihanie vlasov, ktorým chlapec prechádzal spod matkinej starostlivosti do otcovej po dovŕšení 7 rokov. Strihanie prebieha za prítomnosti kmotrovcov alebo čestného hosťa, ktorý strihanie vlasov ukončia. Nad hlavou dieťaťa sa rozlomí obradný koláč. V niektorých krajoch sa robí obradný kúpeľ alebo aj skúška odvahy ohňom. Potom bol chlapec posadený na koňa.

V niektorých oblastiach mu dali rozviazať jeho usušenú pupočnú šnúru. Niekde sa robia postrižiny všetkých chlapcov, ktorí dosiahli vek 7 rokov, na jesenný slnovrat – 21. septembra, alebo 31. augusta, prípadne počas Turíc.

U dievčat sa robí zapletanie vlasov do vrkočov, ktoré urobila kmotra, a nazývali ich **zapletaniny.** Robia sa ale v nižšom veku ako u chlapcov, najmä 11. augusta.

Zemepisný názov: Postřižín – obec v Čechách

posvícení (čes.) *hody*

posvístač (ukrajin.) *Pohvizd*

Poswist, Poshvist *» Pohvizd*

potelo, patelo (litov.) *» peklo*

posten *» domovik*

domovik zjavujúci sa len ako tieň

Zemepisný názov: Postnie – obec v Srbsku,

pościen (poľ.) *mátoha*

Zemepisný názov: Poscien – obec v Poľsku

poszmurnik (poľ.) *oblačník*

poterča, poterčúk (ukraj.) *potratenec*

potercsuk, potarčuk

Potinikas

pomenovanie kňaza božstva *Ragut*, vykonávajúceho obrady počas Ragučovho sviatku (fašiangov).

Poťma (rus.) *Černobog*

rus. = temno, temnota

Zemepisný názov: Poťma - viacero obcí v Rusku

potočníčkovia - prírodní *škriatkovia*, ktorí majú na starosti potoky

Potollos *» Poklus, Pokola*

potomija (rus.) *polkan*

potopnik, potopielnik *» vodník*

potopełnyk, potopiciel, potopielc, potoplenyk, potopłennik, potopalnyk, patopielnik, potopjľnik,

potratenec

poľ. poroniec (poronienie = potrat), porońec, bezduk, dzilel, dziedził, slovin. brezglavljek, *brezglavac* = bezhlavec, ale aj movje, mávje, mav, mórje, návje, srbs. *drekavac*, chorv. budekić = nepokrstenec, ukraj. poterčá, poterčúk, potoroča, stradča, stradčuk, stratčuk, rus. igoša, v novopohanstve sa nazýva aj medivanćic

zlý a nepriateľský démon, ktorý pochádza z duše dieťaťa, ktorého život bol prerušený potratom alebo sa narodilo mŕtve, či zomrelo pri pôrode alebo krátko po pôrode. Môže to by tiež dieťa zabité matkou krátko po pôrode *» zahubenča*, nemilované podľa zvyku. Potratenci boli považovaní za mimoriadne silných démonov v súvislosti s ich potenciálom nerealizovaného života *» lietavica.* Číhajú pri posteli tehotnej ženy, vstrebáva jej vitalitu a silu nenarodeného dieťaťa.
Počas cirkevnej christianizácie to boli duše detí, ktoré neboli pokrstené. Podľa ukrajinskej mytológie sa potratenec stáva na 7 rokov *mavkou, bludičkou* alebo *rusalkou* prípadne vtákom, sovou či bocianom.
V ruskej mytológii potratenca (igoša) považujú za dieťa *kikimory.*

Ak sa potratencovi dalo meno (pokrstil sa), prešiel medzi anjelov.

Zemepisný názov: Poroniec - potok , vrch a poľana v poľských Tatrách.

Potrimp

(šariš. = podrž)

Patrimps, Autrimps, Atrimpas, Atrimpos, Andros, Atrimp, Antrimp, Natrimps, Trebun, Potrebbog, Potrimbo, Potrembo, Potrimpo, Potrimpos, Trimpus, Trimfus

vládca dňa, vládca života, prameňov, vody v božstve *Mitra, Porevít*. Stelesnenie sily pre zachovanie. Božstvo mora a plodnosti v pruskej mytológii. Je znázornený ako veselý mladý muž s korunou z klasov obilia na hlave. Ako božstvo plodnosti sladkovodných vôd sa nazýva Potrimp, ako božstvo plodnosti morských vôd sa nazýva **Autrimp**.

Pokola, Perkun a Potrimp je trojica z baltskej mytológie, ich svätyňa sa nachádzala v Prusku, v meste Romuva, medzi riekami Frischin a Baislein. Oslavovali sa 2. októbra a boli úspešne v r. 1518 prekrytí kresťanskými anjelmi strážnymi: Michal, Gabriel, Rafael. V súčasnosti sa oslavujú 8. /22. novembra ako *jazda kráľov.* Na Ukrajine sa nazýva tento deň **hromový sviatok.**

Kozmologicky potrimbo (podržaný deň) je ôsmy deň v lunárnom týždni, keď sa ešte nedostavila príslušná mesačná štvrť. Bol to sviatočný deň. V lunárnom roku je 20 takýchto dní. Neskôr sa začali volať prázdny pondelok, prázdnik (z toho rus.= sviatok) t.j. sviatočný pondelok, po nemecky blauer Montag, z čoho vzniklo **modrý pondelok**.

potvora *» obluda, netvor, pekelník*

poľ. oćwiara, łoćwiara,

Povaliska

rozprávková bytosť, ktorá v noci vyťahuje telá utopených žien a trestá ich za to, že nechali utopiť dušu.

Jej muž sa volá *Marholt.*

povera

maď. *babona*

systematizovaný komplex predstáv a úkonov založených na viere v pôsobenie nadprirodzených síl na človeka a javy vymykajúce sa súdobému vedeckému poznaniu. Za povery v cirkvi sa považujú javy, ktoré sú mimo sústavy vlastného náboženstva. Medzi náboženskou vierou a poverou nie je rozdiel. Povery sú aktívne a pasívne.

povesť *» mýtus*

poveternica, povetrica

pavetrica, povetruľa, povitruľa, pusťanica

v noci v lese, keď je vietor, kmáše ľuďom vlasy, stelesnená víchrica, vozdušnica

» veternica, ravioľa

epidemické choroby sa tiež zvyknú nazývať : povetrija, povetrenica, povirucha, vetrjanka

poviedka ľudová

súhrnný názov pre rôzne tradičné útvary ľudovej slovesnosti opisujúce nejakú udalosť- rozprávka, povera, povesť, bylina a pod.

povitruľa (ukrajin.) *húkalka*

veterná víla

povodnica, povodkinja (slovin.) *Mariana*

povodný *» vodník*

správca vodného toku, povodia

povratnik (slovin.) *revenant*

Pozvizd *» Pohvizd*

Zemepisný názov: Pozvizd – vrchy v Srbsku, Chorvátsku a Bosne

Požar – meno *diabla* v Poľsku

pôst

postenie sa

zdržiavanie sa jedla, prípadne skromná strava z náboženských dôvodov. Slovania dodržiavali jarný a jesenný pôst. Na *Zadušnicu* (Zelený Štvrtok) pôstom pripravovali telo na prechod z močovinového tráviaceho biocyklu na šťaveľanový biocyklus t.j. z pojedania prevažne mäsitej stravy na pojedanie prevažne rastlinnej stravy. Pôstom na 1. novembra pripravovali telo na prechod zo šťaveľanového na močovinový biocyklus. V zime sa pojedalo mäso a strukoviny, v lete ovocie a zelenina.

Okrem jarného a jesenného pôstu Slovania dodržiavali aj letný pôst - *spasivka* a zimný pôst - *masopust.* Letným pôstom pripravovali telo z lipidového tráviaceho biocyklu na sacharidový tráviaci biocyklus t.j. z pojedania prevažne mastných jedál na pojedanie sladkých jedál. Zimným pôstom pripravovali telo zo sacharidového tráviaceho cyklu na lipidový tráviaci cyklus t.j. z pojedania prevažne sladkých jedál na pojedanie mastných jedál.

V predvečer pôstneho dňa bol tzv. „obžierny večer“ (rus. zagovenie, zagoviny), kedy sa ešte zjedlo pôstom zakázané jedlo: mäso, syr, sladké palacinky, vajcia, ryby, huspenina.

powiesznik *» vrtinec*

Požeminukai (lotyš.) *Berstuk*

pozój (balk.) *drak*

pomenovanie je odvodené od praslovanského: pozjati = naširoko roztvoriť hubu, zívať

praboh (sanskrt. prabodh = buditeľ)

litov. Praamžiaus, Praamžius, Praamžimas, Pramžimas, Prakorimo, Prokorimo,

prusky (balts.) Ukapirmas, Okkapirmas, Aukopirmo, Okopirmas, Okopirn, Okkas, Oras

stvoriteľ ľudí, sveta a iných bohov *» Svarog, stvoriteľ*

Jeho pomocníkmi boli *pribohovia*.

Praded *»* Dedo Perún

(nem. Altvater = starý otec, dedko, poľ. Pradziad)

jeden z prapredkov Slovanov, ktorý neodišiel na večnosť, ale zostal na svete, aby chránil svoje potomstvo *» Did.* Zobrazovaný je ako starec s dlhými bielymi fúzami, ale zjavuje sa aj ako lesník alebo pastier. Duch predkov. Je spravodlivý, oceňuje dobrotu a hnevá sa na zlých ľudí, ktorým ukazuje svoju nevľúdnu tvár.

Vládca a strážca Jeseníkov až od 19. stor.

Zemepisný názov: hora Praděd v Jeseníkoch (pôvodne Alt vatra - Altvater)

Pragartis (balts.) *Poklus*

prahovák *» slenkstinis*

Zemepisný názov: rieka a obec v Rumunsku

Prakorimo, Prokorimo, Prakurimas (litov.) *praboh*

Pramžymas, Praamžius (litov.) *praboh*

pranostiky

(gréc. prognostika = predvídať)

predpovedebudúcich vecí napr. počasia a úrody, založené na empirických poznatkoch, životných skúsenostiach a súvislostiach prírodných javov, porekadlá. Odvetvie, ktoré sa tým zaoberá sa nazýva *paremiológia.*

praskoveja (rus.) *Prašivec*

praslovančina

prajazyk slovanských jazykov, najbližšia je mu staroslovenčina

raná praslovančina sa nazýva protoslovančina, ktorá sa vyvinula z indoeurópskeho prajazyka.

praščur, pračur *» čur, ščur*

Zemepisný názov: Prašćari, Prašćarice – obce v Chorvátsku (chorv. prašćar = prasiatko)

Prašivec

Iskernáč, *» Garafena* , moravsky Pavůzník, Zlatohlavec, rus. praskoveja, perejarija, Vužina, Belaja zmeja, poľ. Zlotysz

hadí kráľ, má trblietavú zlatú, modro-zelenú farbu kože a dve krídla za hlavou, so zlatou korunkou v tvare kohútieho hrebeňa na hlave. Niekedy môže byť biely, z toho je pomenovanie Prašivec. Stráži prameň živej vody. Stotožňujú ho s *baziliškom*. Jeho negatívny princíp je *Zamaj*. Považuje sa za druh zmije. Komu sa podarí vytrhnúť z jeho korunky rožtek, neprehrá žiadny súdny spor, bude rozumieť reči zvierat alebo nájde skrytý poklad. Inšpiruje lásku k človeku.

Možno ho vidieť len na Bartolomeja (24. augusta), kedy kontroluje svoje hady. V teplejších krajinách je to 14. septembra, kedy sa hady schovávajú pod zem. Tento deň sa nazýva jesenný zmijnik – **hadokry**.

Jeho dcéry sú *vužalky.*

Jeho ženský princíp – hadia kráľovná – sa nazýva Marína, poľ. Waka, sestra *Piatnice.*

Praurimė, Praurime

lotyš. Piegulas māte

v baltskej mytológii strážkyňa posvätného ohňa, slúžili jej kňažky zvané **praurmi**

prav, pravi

svet reálnych vecí, zákonov, morálky a práva, príslovia, zákony Svaroga, zákony Irije, Triglavov zákon; zákony, ktorými sa riadi kolobeh sveta. t.j. vesmírne zákony, božia vôľa. Tajomstvo pravi vlastní *Mokoš,* a to je: myslieť správne, hovoriť správne, konať správne. Oslavuje sa na Zelený štvrtok, prípadne 15. apríla, kedy je priesečník na analéme slnka *» žiarolem*.

- základ slova pravda, správny, pravidlá ...

Javi je protikladom *navi,* zjednotená v pravi.
Podľa interpretácie pravislávnej cirkvi je *navi* (úmrtie božstva) totožná s *paschou* a oddeľuje *pravi* (život) od *javi* (vzkriesenia božstva). Počas cirkevnej christianizácie sa však príslušnosť uvedených foriem existencie ku jednotlivým veľkonočným dňom v rôznych oblastiach rôzne poprehadzovala. Oslavy sa preniesli na svätodušné sviatky *» pamiatka zosnulých.*

Trojbytnosť javi-pravi-navi sa znázorňuje ako trojjedinosť troch sviečok vzájomne prepletených do tvaru trojzubca, ktorý sa používa ako hromničná sviečka *» Hromnice.* Tieto tri sily zosobňujú časopriestor v slovanskej kozmogónii a ovládajú vesmír. Nebeská pravi je oslobodená od tmy a navi nepozná svetlo.

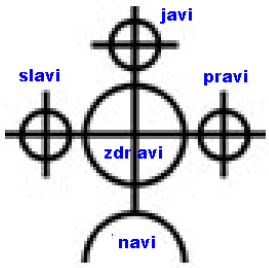

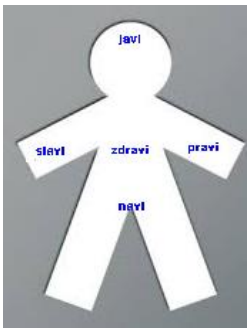

Tri princípy navi, pravi a javi údajne pochádzajú z árijskej tradície, ktorá ich pozná päť, (ešte sú slavi a zdravi) a sú to energetické centrá ľudského mikrokozmu zobrazované vo forme „ uzavretého kríža“.

Navi a javi býva porovnávaná s čínskymi *jin* a *jang*. Po smrti človeka dobrá časť duše stúpa do javi a časť duše zaťažená hriechom klesá do navi. Vo večnom zápase medzi javi a navi je uzavretá pravi.

Prawda a **Prawic**

Pravda, Prawda, Prawota a Prawdziwc, Prawidz

asistenti *Prisneny*, zrejme totožní s božstvami *Prove* a *Prono,* resp ich deti. Starajú sa o skúmanie a odhalenie pravdy, o dodržiavanie božích zákonov. Podľa poľských zdrojov má Prawic len pravú ruku.

Nazývajú sa spoločným menom **Prawki** (Prawdki, Prowdki, Praworuki, Prawiczki, Prawce, Prowydnyki) alebo aj **samoludy,** samoludki. Sledujú a počúvajú všetko, čo sa deje v živočíšnej ríši.

Protipól Pravdy je *Krivda.*

poľ. prawiczek = panic

Zemepisný názov: Prawda – obec v Poľsku

prď och *» Purtek*

prdieť = vypúšťať vetry (plyny) z konečníku

predtucha

pocit, tušenie, domienka, že čoskoro nastane nejaká (väčšinou tragická) udalosť, hoci normálne prostriedky žiadne informácie v tomto smere neposkytujú

Preendicha *» Prisnena*

preglavica (slovin.) *poludnica*

(slovin. = preťaženie)

Prehreša

poľ. Przegrzecha

zlý duch žiadostivosti a škandálu, ženská démonica. Prebýva a pracuje v ľuďoch. Vyzerá ako stará slúžka a je škaredá ako sedem hlavných hriechov. Podnecuje pýchu, chamtivosť, povrchnosť, žiarlivosť, obžerstvo, hnev a lenivosť. Kedysi žila v každom ľudskom mozgu a zatvrdzovala srdce, ale dnes je v nich toľko zla, že už tam nevydrží, preto žije pod posteľami a v poduškách. Rozsieva v rodine morálne pustošenie.

Asi je totožná so *Svaricou.*

prekáračky aj **povedačky** - druh kolied *» halekačky*

prekliatie, porobenie

rus. pórča

telepatický prenos zlorečenej informácie; prianie aby Boh vykonal to, čo vykonáva čert, napr.: boh daj ťa čert (parom) uchytil, boh daj si sa tu prepadol (do pekla).

Za druhy prekliatia sa považujú: *urieknutie* – slovom, *uhranutie* - pohľadom, dotykom (rus. prikos) , napr. aj položením zakliateho predmetu na chodník, primiešaním do nápoja, jedla; ofúknutím, ofukom (rus. ozev), zaslaním (rus. otnos), metafyzickými pomôckami (lat. factúrá) – bábikou, fotografiou, uzlami...

Prekliatie vykonané na poludnie je obzvlášť nebezpečné, lebo sa môže ihneď vyplniť.

prekliatec

slovin. preklesa, bielrous. prakljoniš

duša mŕtveho, ktorý spôsobil nespravodlivosť svojej rodine, rodičia ho prekliali, tak sa vrátila domov s plačom a ostatných prosí, aby sa zaňho modlili a ona usilovne pomáha rodine

Prekora *» pekelník*

prelesnik *» lesovik*

prelud

zmyslový klam, mylná predstava, fantóm, *prízrak*

premieň

1. *» podvršťa*, odmenča 2. lesná mátoha, čo straší ľudí v noci,

prémog, premogóvnik (slovin.) *drak*

slovin. rjavi premog, premogouakry = hnedé uhlie, ale doslovne dračia krv, lebo verili, že hnedé uhlie je stuhnutá dračia krv

ale permogo je premôcť, prekonať

srbs. premóg je rastlina akant mäkký (*Acanthus mollis*).

premrl (slovin.) *upír, vlkodlak*

slovin. = nehybný, stuhnutý

Preplavenie, Preplavná streda, sviatok Preplavenia *» Prono*

Preslav, Perejaslav

rus.= ten, ktorý prevzal Slávu

údajné božstvo podľa ruského autora Ju.D.Petuchova. Ten, ktorý prevzal na slovanskú stranu neslovanských ukrajinských kozákov.

Zemepisný názov: Pereslavl – niekoľko miest v Rusku, Prenzlau – mesto v Nemecku, Preslav – mesto v Bulharsku, Preslava – historický názov Bratislavy, Perejaslav – mesto na Ukrajine

Preslava

vedomkyňa, údajná dcéra Perúna a Dodoly, vydala sa za škandinávskeho boha *Tyra*.

prespolnica, pripolnica, připołdnica, přezpołdnica, prschipolnitza, polspolnica » *serpolnica*
poľ.Przypołudnica, Przipoldnica, Pśespolnica, Przepłnica, Przepolnica, Przezpołdnica, Przypolnica, Przyponza, Oprzypołudnia, Pszezpolnica
prespolnice sú potomkyne jedného deda žijúce spoločne na jednom majetku

prevtelenie

(lat. reinkarnácia)

znovuzrodenie duše (boha) v novom tele, vstúpenie duše do bytosti, stelesnenie. Duše zlých ľudí môžu démoni prevteliť do zvierat (koňov, vlkov).

prevteľovanie, inkarnácia - prevtelenie sa podľa skutkov.

Prenesene znamená prevtelenie zmenenie sa v niečo iné, dať niečomu podobu podľa určitej predstavy.

priadky » *kresnice*

pribin, prvin

prvorodený, prvenec, prvotina

Pribin je germánske meno nitrianskeho kniežaťa Pribinu.

priboh, pribog, pribek

poľ. przyboh

v lužickej mytológii pomocník *praboha*, môže to byť aj zviera,

v slovinskej mytológii pomocník *domovika*

Zemepisný názov: Příbohy – obec v Čechách

priepastník » *čert* (od slova priepasť)

poľ. propastnyk

bielor. propasnik = nebezpečný človek

Zemepisný názov: Priepasné – obec na Slovensku

prigirstitis, prigirstytis (lit.) *domovik*
prigistis, prigitis

V baltskej mytológii Prigirstitis znamená „ ten, ktorý načúva“ t.j. počuje aj šepkajúcich, prípadne pán mlčania, pán ticha v dome.
Obdoba ruskej *ostruchy*.

Prija
Priya, Preja
(sanskrt. = milovaná, drahá) v hindských legendách dcéra kráľa Dakša.

škand. Freya Vanadis t.j. vendská bohyňa

nem. *Freja* – bohyňa lásky a náklonnosti putujúca po zemi

polobohyňa dobrých prianí (v hinduizme sa nazýva Prijapati) *» Deva*.

Podľa Mater Verborum bohyňa lásky, obdoba bohyne Venus *(Venuša)*.
Jej meno tvorí základ slov prianie, priazeň, priateľ, spriahnuť.
V ruských legendách sa nazýva Prija Bogumirovna a jej potomkovia sú *troti*.

čes. příjice = syfilis, bielor. prancy = syfilis

prilog (slovin.) upír

slovin. = zľahnutý

prinášanie dažďa

obchôdzka dievčat z domu do domu v období sucha so spevom a *» Drndolou*, dievčaťom odetým len vo vencoch z kvetov

prinášanie leta

prinášanie kráľovnej leta

nosenie rozkvitnutej vŕbovej vetvičky na *Kvetnú nedeľu.* Rozkvitnutá ratolesť sa nazýva leto, letečko, lesola, bahniatka, baburiatka, maňušky, kočičky. Oslava *Vesny*. V niektorých regiónoch majú na vrchole vetvičiek priviazanú bábiku – kráľovnú, symbolizujúcu Vesnu a nazýva sa to *chodenie s kráľovnou*. Ak už vŕba nekvitla, nosili sa vŕbové metličky, najlepšie zo zlatej vŕby, alebo korbáčik. Na Ukrajine sa používa topoľová ratolesť, v Rusku brezová ratolesť (*chodenie s briezkou*) a v Bielorusku ratolesť z rozkvitnutého kríka a ratolesť nazývajú gostejka. V Poľsku sa nosí ozdobený borovicový stromček a nazýva sa gaik.

» kurentovanie

prinášanie svetla

obchôdzka dievčat z domu do domu vo vianočnom období s lampášom

» svetlonos

Priparchis

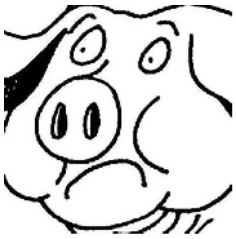

Priparšis, Priparscis, Priparszas, Prieparšis,Pripartchis, Připarčis, Prschipartschis, Gardūnytis, Gardunithis, Gardunitis, Garlutitus

(litov paršeliai = prasiatka tj. pri prasiatkach)

v litovskej mytológii ochranca prasiatok zodpovedný za úspešné narodenie a odstavenie prasiatok. Z pruských zdrojov je známy aj ako ochranca stád, chrániaci ich pred predátormi. Ochrancom dospelých ošípaných je *Kremara.*

Pripelaga, **Prepeluga**
Peperuga, Pereruga, Pererouga, Peperuda, Peperuna, Prporuša, Paparuda, rum. Papaluga,
poľ. Plątwa-Przepigoła, Pąpruda, Pępródza, bulh. Penda, Pjanda, Pinda t.j pišanda

Fonetické zápisy: Prperuga, Prperuda, Perperuna, Peperunga, Pemperuga, Peperona, Pirpiruna, Peperuša, Preperuša, Preperuga, Preperusha, Prporusha, Prepeliša, Pripegala, Připegala, Prschipegala, Prilegala

(obdobná so staroindickou bohyňou Pritvi = zem)

bulh. peperuda = motýľ

vládkyňa zeme a plodnosti u Luticov. Stelesnený ženský princíp leta. Zobrazuje sa ako postava s ryšavým (ohnivým) ženským účesom a otvorom pre nasadenie pohlavného údu. Chodila oblečená v dúhe. Ženský princíp božstva *Jarilo*, zvaná aj Jarila (Jarmila, Jarina, Jaruna). Jej symbolom je zlatý motýľ ale aj habarka. Býva stotožňovaná s *plejádnicou* Taja.

Prepelička je vyhýbavé pomenovanie ženských pohlavných orgánov. Zrejme by sa jej meno malo čítať: Pipiruša či Prpluša z toho Pupuša, ako označenie ženských pohlavných orgánov (poľ. puprzica). Prepeličia láska = pominuteľná láska.

Na Balkáne a v Bulharsku ju stotožňujú s *Drndolou* a obrady pri jej oslave tiež sú podobné oslave Drndoly.

Podľa slovného základu per-Peruna ju prirovnávajú k *Perunici*, žene Perúna - *Mare Ohnivej*. Považuje sa za sestru Perunice. V Poľsku ju stotožňujú s *Rožanicou.*

Jej sviatočný deň je 22. júla alebo 30. júla. Bola prekrytá kresťanskou Máriou Magdalénou.

V gréckej mytológii Priapus (Pripus, Príēpos) bol ľudový boh plodnosti, ochranca dobytka, ovocných rastlín, záhrad a žiadostivosti mužských pohlavných orgánov. Priapus je známy jeho nadrozmernou trvalou erekciou.

V ruskej mytológii spôsobuje závisť, hádky a spory, do akejkoľvek rodiny alebo spoločnosti prináša nezhody a má pomenovanie aj v mužskom rode **Pererug**, čo znamená po rusky hádka a je značne tvrdohlavý. Predpokladá sa , že je totožný so *Zlydňom.*

V Dalmácii sa nazýva **Prpac** a je mužskou formou *Drndoly*.

Pripikálo
Pripekalo, Prepekalo

ukrajin. pripikáť = slniť sa, prihorieť
vládca jarnej práce a plodnosti u pobaltských ukrajinských kmeňov.
Ale je aj ochrancom žiadostivosti, smilstva, veselej zábavy a všetkých osláv. Svojou hravosťou rozhorúči ľudí a tak roztrháva zväzky vernosti a zvádza ľudí k mimomanželským krátkodobým vzťahom, tj. vládca nevery. Nemali ho manželky radi, lebo ich muži pod jeho vplyvom zablúdili niekedy k roztúženej vdove. Ale nezabúdal aj na ženy.
Obdobný mu je starogrécky boh Priapos a severský boh *Freyr*.

Ženská forma sa nazýva **Pripekalka.**

prisipuš (bielor.)**, Prysypuš** (rus.)

dieťa vyrobené z dreva a *bohynkou* podvrhnuté (podsypané) matke, ktorá nedala pozor na svoje dieťa, alebo matke, ktorá priľahla dieťa v noci a udusila ho, takže „zdrevenelo“. Mohlo byť podvrhnuté aj žene, ktorá veľmi tužila mať dieťa, ale bola neplodná. Z takého dieťaťa sa po vyrastení stala víla alebo vilenic *» podvršťa*.

Slovo podsypať sa používa ako termín, keď pod kvočku sa dajú ďalšie vajcia od iných sliepok, aby ich vysedela na kuriatka, prípadne sa do hniezda dáva drevené vajíčko (podkládka, podsýpka), aby podnecovalo sliepky znášať vajcia.

Ožitá drevená bábika bola námetom na viacero rozprávok *» Buratino*.

Rozprávkovou postavou je tiež bohatier **Borovica** (Sosna), ktorý vznikol z borovicového pňa a mal veľkú silu.

Prisnena

Przyśnena, Przyśniena

v poľskej literatúre vládkyňa spravodlivosti a čestnosti, ktorá sa zjavuje len vo sne. Jej posvätným vtákom je lastovička. Jej asistenti sa nazývajú Prawda (Prawota) a Prawic (Prawdziwc) zrejme totožní s božstvami *Prove* a *Prono*, či ich deti. Starajú sa o skúmanie a odhalenie pravdy, o dodržiavanie božích zákonov.

Pravda a Krivda sú sesternice.

V ruskej literatúre sa zaraďuje medzi domových duchov a nazýva sa **Preendicha.** Bývajú spájané s tromi ženami : Slepá, Hluchá a Nemá – podozrenie je slepé, pravda je hluchá a krivda je nemá.. To je však prebraté z budhizmu o Troch múdrych opiciach: nevidiacej, nepočujúcej a nehovoriacej.

príšera

rus. čudovišče, bielor. pačvara

obluda , netvor budiaci hrôzu, monštrum, potvora

príslovie

povrávka, úslovie, slovné spojenie, ktoré obrazne vystihuje všeobecné poznatky, spomienku na osobnosti a udalosti formou prirovnania, podobenstiev, synonymom. napr. Robí to ako babka Hankajka; To ani páter Herko neslýchal; Mušky mu ožili; Stupil mu na krk.

pristrit

stelesnená horúčka *» lichoradky*

prišichvost

(lat. infamator) hanca, potupník, posmievač, ktorý každému „prišije“ nejakú potupu

pritlikava (slovin.) *trpaslík*

prízrak

halucinácia, imaginárna vízia, optická ilúzia, zdanie, *vidina,* poľ. widmo,

balk. sablast , privid, prividenie, nevidenie, prikazen, bosn. avet, rus. teň, steň, pasteň, posteň, blaznik, blazeň, blaznja, grjoza, užas, litov. vaiduoklis, gréc.-franc. fantóm,

duch mŕtveho, zjavujúci sa ako priehľadný obraz, pozerajúci prísnym zrakom, ktorý môže živého naplašiť aj prekliať, videnie vo sne *» mátoha*. Vyvoláva u ľudí bojazlivosť, plachosť a zbabelosť. Obrana pred prízrakom je odísť a neobzerať sa. Verí sa, že prízrak môže vojsť do človeka, zatemniť mu myseľ a spôsobiť mu *posadnutosť.*

Najčastejšie sa zjavujú na cintorínoch 24. augusta a vo zvieracej podobe 23. júna, ktorý sa nazýva aj **Deň prízrakov.**

Niekde sa pre prízrak prebralo pomenovanie z latinčiny či taliančiny *larva* (ľarva).

prmpelík *» trpaslík*

prnď'o, prndík *» trpaslík*

Prok

rus. prok = zisk

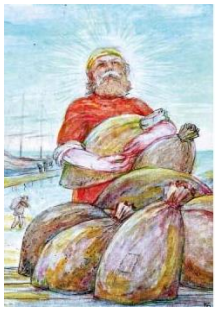

duchovný ochranca bystrých a dobrodružných ľudí, rozumný, chytrý, ktorý ochraňuje moreplavcov a obchodníkov, podnikateľov, poľovníkov, poľnohospodárov, kováčov, pekárov a každého, kto neúnavne pracuje na prosperite svojho podnikania. Chráni všetkých, ktorí sú schopní riskovať, aby videli výsledky svojej práce, všetkých, ktorí neúnavnou prácou prispeli k prosperite svojej veci, aby ich rodina zvýšila svoje bohatstvo. Dokonca čiastočne pomáha aj podvodníkom, pokiaľ nie sú vo svojom zlozvyku príliš horliví.

Je obdobný rímskemu *Merkúrovi.*

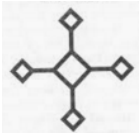

Prokorimos (litov.) *praboh*

proletie (rus.) *májové slávnosti*

prorok, prorokyňa *» veštec*

slovin. švíla prerokvíla, rus. predskazateľ, proricateľ, otgadčik

predpovedatelia budúcnosti

Prono

Prone, Prons, Prohn, Pyron, Pravo, Prov, Provo *» Prove*

poľ. Prawota, Praw, novopoľ. Czynwąt, Perewąt, Perewod

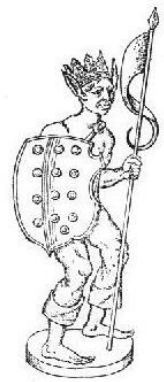

mužský princíp *Prove,* ochranca spravodlivosti, stelesnená božská pravda, opatrnosť, spravodlivosť, vládca božského zákonu vesmíru, podľa neho bola pomenovaná pravo-slávna viera. Zobrazoval sa so železným alebo kamenným trojhranným štítom v jednej ruke, kopijou so zástavou v druhej ruke, s dlhými ušami a korunou na hlave a na jednej nohe mal zvonček. Štít znamená ochranu a kopija trest. Veniec a dlhé uši znamenajú, že nič nemožno pred ním skryť. Zvonček sa dodnes používa na súde. Zobrazuje sa aj s reťazou na šiji, čo znamená, že postupne – ako reťazec – odkrýva jeden čin za druhým. Ak sudca urobí nespravodlivé rozhodnutie, Prono ho potrestá.

Podľa ruských zdrojov je synom *Azovušky* a mal dcéru *Pravdu.*

Podľa poľského novopohanstva jeho deti sú **Sądza** (sudkyňa) a **Prawdziwc** (spravodlivý).

Pomenovanie je od nem. Fröhnen prípadne góts. pronja = pán.

Pronoea je v gréckej mytológii bohyňa prozreteľnosti a múdrosti.

Oslavoval sa 12.decembra a 25. deň po Veľkonočnej nedeli (17. apríl podľa solárneho kalendára), ktorý sa nazýva **Pravova streda**, sviatok Prava, **Preplavná streda**, Preplavenie, sviatok Preplavenia, vo východných oblastiach aj **Rachmanský deň.**
Pravoslávna cirkev ho v r.354 prekryla sviatkom sv. Spiridona - divotvorcu, ktorý na 1. sneme v Nicei v r. 325 dokázal trojjedinosť Boha tak, že vzal do ruky tehlu, a keď ju stlačil, dole vytiekla voda, hore vyšľahol plameň a v dlani mu zostala hlina. Tak dokázal, že Boh je jeden a zároveň v troch formách – troch osobách.
Zemepisný názov: Pronie – obec v Poľsku, Pravonín – obec v Česku, Pravno, Pravotice – obce na Slovensku

Prorowit *» Porevít*

prošťa, prôsťa

znamená malé dieťa

používa sa aj ako nadávka pre jednoduchého a naivného človeka, niečo ako praštený, uderený, trafený

Protivník *» pekelník*

Protojagus (bulh.) *Jas.*

Predpona Proto- znamená, že sa jedná o predislamského Jagusa, keďže Jagus je uvedený aj v Koráne.

Prove

Proven, Prowe, *Prawda*

z ruského provedať = zisťovať, dovedať sa

vládkyňa práva a spravodlivosti u Obodritov, stelesnená pravda. Svätyňu mala na Starhrade (Oldenburg), jej kňaz sa nazýva *Mik* (Mike). V jej dubovom svätoháji – *Svätobore*- platilo azylové právo aj pre nepriateľov. Každý pondelok sa v ňom konali súdy. Slovanská vládkyňa spravodlivosti nemá pásku na očiach, nie je slepá, teda nie je „slepým" vykonávačom zákonnosti ale rozumným vykonávačom.

Jej symbolickým predmetom sú váhy skutkov.

Oslava Prove sa nazýva **Pravoslava,** pôvodne keltský sviatok, oslavuje sa v sobotu pred Kvetnou nedeľou**.** Koná sa aj 20. júla, súčasne s Perúnovým letným dňom, neskôr prekryté Iljovým dňom.

V litovskej mytológii je to obdoba božstvu *Ligyčius*, v poľskej božstvu *Prisnena*.

Jej dcéry sú *sudičky.*

Mužský princíp sa nazýva *Prono.*

prozreteľnosť

1. opatrnosť, obozretnosť

2. nábožensky: božia, božská prozreteľnosť, božská múdrosť, vševedúcnosť. V konečnom dôsledku všetku zodpovednosť nesie božská prozreteľnosť.

stelesnená prozreteľnosť = boh: prst (boží) prozreteľnosti, ruka (božia) prozreteľnosti = boží zásah

Prporuša, Prperuga, Prperuda, Preperusha, Prporusha, Prepeliša *» Pripelaga*

prstenky *» zásnuby*

prútik kúzelný (čarovný)

virguľa, čarovná pálka

prútik na vyhľadávanie vody a rudných ložísk. V rozprávke ukazuje cestu, otvára bralo, zem, mení ľudí na zvieratá, kamene.

prútkarstvo (gréc. telestézia)

hľadanie podzemných prameňov a ložísk kovov pomocou špeciálneho prúta alebo kyvadla. Prevzaté je od Rimanov, kde prút bol atribút nymfy prameňov.

Ako prútik (*virguľa*) sa používa dvojvidlicová rázsoška s dĺžkou 40 až 50cm z jelše, vŕby alebo liesky, v banských mestách z medi (dnes sa používajú zváracie prúty). Prútikár drží ramená rázsošky medzi prostredníkom a prstenníkom oboch rúk vystretých tak, aby bol prútik vo vodorovnej polohe. Nad miestom, kde sa hľadaný objekt vyskytuje, rúčka vidlice začne výrazne kmitať vo vertikálnom smere.

Prútik sa má odrezať o polnoci alebo pred východom slnka na Štedrý deň, Nový rok, Traja králi, Jána, Veľký piatok apod. ešte nepoužitým nožom najviac troma rezmi. Niekde prútik aj krstia. Okrem hľadania vody možno prútikom určiť smer žily v bani, strateného predmetu, ukrytého pokladu, zablúdeného dobytka, odhalenie zlodeja, otvorenie zamknutých dverí.

Podľa najnovších poznatkov hľadanie pomocou prútiku nezávisí od materiálu použitého na prútik, ale od kontrakcie svalstva prútikára v závislosti na jeho citlivosti ku geoanomálnym zónam.

prvé kroky

rodinný obrad konaný s príležitosti prvých samostatných krokov dieťaťa, nazýva sa aj **prechádzanie prahom**.

Ak dieťa urobilo prvé samostatné kroky, upečie sa chlebový posúch s odtlačkami chodidiel dieťaťa a dieťa sa postaví na prah domu, dá sa mu do ruky chlieb s odtlačkom jeho nôh a obradne sa nožom „ odreže od domu“, čo znamená rešpektovanie samostatnosti dieťaťa. Chlieb sa potom slávnostne láme a rozdá hosťom.

pryłožnik, przyłożnik *» lietavec*

prytka

spryjia, sprytka

rus. pryť = vrtkosť, agilita, ukraj. sprytnyj = obratný

Do slovenčiny by sa dalo preložiť ako „vrtieľka“, česky „hbitka“.

V ukrajinskej mytológii duch obratnosti, pohotovosti, vynaliezavosti, ktorý sa rodí s človekom a umiera s ním. Prytka pomáha v najťažších situáciách.

Stáva sa, že otec alebo matka prenechajú tohto ducha svojim deťom. Vtedy dotyčný človek „chytí druhý dych“.

Duch obdobný *anjelovi strážnemu.*

Zemepisný názov: Prytkovo – obec v Rusku, Przytkowice – obec v Poľsku

przeginia (poľ.) *brehyne*

Przepłąt (poľ.) *Pereplut*

przezkost (poľ.) *bezkost*

Przypoludnika (poľ.) *Poludnica*

psohlavec, psohlav

psajnar, psoglav, pesjan, pesoglav, pesoglavec, psoglavac, pesajnar, pesjanik, peslajnar, pasjedlan, psiglavec, pesiglav, ukrajin. pesigolobec, pesigolovec, pesiglavec, besigolobec, besigolovec, rus. siroid, syrojed, slovin. pasjeglavec, litov. šungalvis, lotyš. sumpurnis, gr. cynocephalus, kynocephalos, rum. căpcăun

1. pes so šiestimi nohami – obrazne povedané Tatár alebo Hún sediaci na poníkovi. V Slovinsku Attilu, vodcu Húnov, nazývali pasjeglavec Pes Marko. Príbehy o psohlavcoch sú založené na skúsenostiach z invázie cudzích nepriateľských národov.

2. človek so psou hlavou *» vlkolak*

3. v balkánskej mytológii Psoglav bol označený tvor s ľudským telom, konskými alebo kozími nohami a psou alebo levou hlavou so železnými zubami a jedným okom na čele (*kyklop),* niekedy s rohom. Sú to obri mäsožravci, ktorí sa vyznačovali neuveriteľnou krutosťou. Bývali ďaleko na opustenom ostrove. Údajne žijú v jaskyniach alebo v tmavej krajine, ktorá má veľa drahokamov, ale žiadne slnko. Vykonávajú antropofágiu - vykopávajú mŕtvoly z hrobov, aby ich mohli jesť alebo zajali ľudí, hodili ich do jamy, kŕmili ich, až kým nestučneli, a potom ich zarezali. Pohybovali sa veľmi rýchlo, lepia sa na seba.

V kresťanskej cirkvi sa so psou hlavou zobrazuje sv. Krištof (Christophorus).

Kozmologicky je Psohlavec pomenovanie hviezdy Sírius v súhvezdí Veľkého psa *(Canis Major)*.

4. pomenovania paviána *(Papio cynocephalus)*

Zemepisný názov: Pasohlávky – obec v Čechách, Psoglava – vrch v Čiernej hore

Psota, (od slova psí život)

Bieda, zlota, chorv. *ubog*, poľ. *Uboža, Nędza,* božatko, rus. nuda, pamcha, pamža, panža, kašub. Mërk *» Licho*

stelesnená bieda, núdza, chudoba, tvŕdza, utrpenie ako osud. Neúprosná priateľka nešťastných, alibistické stelesnenie vlastnej neschopnosti udržať majetok. Každého aspoň raz v živote pohľadať musí a môže dať na výber, či chce biedu trieť v mladom, strednom alebo starom veku. Teší sa keď, že ľudia utrácajú, nemyslia na hodinu, keď nič nezostane a dostanú sa do jej rúk. Usadí sa na pleciach človeka a sprevádza ho životom.

Porekadlo: Psota (nešťastie) nechodí po horách, ale po ľuďoch. Bieda nechodí sama, po nej zloduchovia (*zlidni*) prichádzajú.

Jej symbolom je päsť s palcom zaseknutým medzi ukazovákom a prostrednými prstami tzv. figa, šiš, dula, kukiš

vyjsť na psotu = prísť o majetok, schudobnieť

» sudičky

Psota je aj druh nočnej mole žijúcej na zelenine (*Tuta*).

Podľa poľských zdrojov jej mužský princíp sa nazýva **Pech.**

Zemepisný názov: Psota – obec v Poľsku, Pęchów, Pęchówo – obce v Poľsku

psotník

rus. rodimec, smirenec, lichač, bielor. psuceň, ševredz, ševradz´, poľ. *kaduk*

bielor. psuť = ničiť

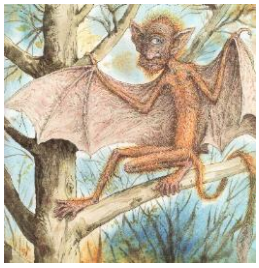

zlomyseľný duch, *zmok* spôsobujúci kŕče (epilepsiu), najmä kŕče novorodičkám, záchvaty a choroby a inak ničí ľudí. Diablik v tele, stelesnená choroba epilepsia t.j. padúcnica, zrádnik, mrcha nemoc, *beťah*.

Predstavujú si ho ako lietajúceho stvora s jedným okom v strede hlavy.

Niekde ho volajú nesprávne *ľadaščik.*

Po poľsky to znamená aj figliar, huncút, vtipálek

» božiec

Psych

vo filmovej tvorbe démonizovaný prízrak nevedomia.

Pucis (litov.) *Vánok*

Zemepisný názov: Pucišča – obec v Bielorusku a Chorvátsku, Puciska – obec v Poľsku

pucnoha *» škrabinoha*

pugalo, puganko (ukrajin.) *strašiak* do poľa

pugač = makovník

Pūkis (litov.lotyš.) *aitvaras, zmok*

Pukis, Puk, Pukien, Pukys, Pyukulis, Putis, v ženskom rode Pūķiene, Putiene

seversk. púke = dráčik

Zemepisný názov: Pukiš – obec v Bosne a Hercegovine, Pukiškio jazero v Litve

punduris (loyš.) *trpaslík*

zrejme z tohto slova vzniklo slovenské *prnďo,* prndík vo význame krpec (maličký)

Zemepisný názov: Punduri – obec v Lotyšsku

Punkva

vládkyňa podzemných riek

Zemepisný názov: Punkva - podzemná rieka v Moravskom krase (Čechy)

punnik (bielor.) *stohovník*

punscynis, puczkehtis, paukštinis (litov.) -*vták ohnivák*

litov. paukštis = vták

Purga

rus. vietor so snehom

zimná krásavica, vládkyňa snehovej búrky tvoriaca snehové jazyky z už napadaného snehu. Priateľka *Metelice.*

purga (piga) je aj detská hra: odrážanie drievok do kruhu

purgent = preháňadlo, purgatórium = očistec

Zemepisný názov : Purga – osada v Slovinsku

Purtek

prďoch, sráč, sraľo, srelo, srala, kašub. Pùrtk, litov. Purście, rus. Perdun, Pukij

poľs. purtać = púšťať vetry t.j. prdieť – uvoľňovať črevné plyny, po rusky je to pukuť

vládca črevných vetrov (prdov). Bol známy tým, že rozširoval hlúposť, hádky a predovšetkým smrad okolo seba. Spôsoboval okolitým osobám neslušný posmech.

Žije v hnoji alebo odpadkoch, je plachý a veľmi hlúpy. Ak sa vyskytli nejaké stratené veci, verilo sa, že ich Purtek prikryl chvostom.

poľ. purtkowizna = vyľudnené miesto, purtkowiszcze = jalový úhor

Porekadlá: páchneš ako prďoch = smrdíš,

Prirovnanie : prdí ako cap (kozel)

prďoch doňho vliezol = je lenivý a hlúpy

Morský prďoch sa nazýva **śalińc.**

Puruvít *» Porevít*

Pust , Pusta, Püst, Püstrich, Püsteriche, Pusterik, Peuster, Püster *» Bystrík*

Pustodomka

bulh. pust = dutý, prázdny

vo východoslovanských legendách nečistý duch zdržujúci sa v opustených domoch. Druh pustodomky je *jačična.*

Pustovid, Pusinas, Pušinas, Puszis, Pussis,

litov. pušis = sosna
bielorus. puščevik = lesovik (pustovník), poľ. puszczewik, rus. pušča = hustý les
litovský *lesovik* sosnových hájov, nepriechodných húštin.
Sviatok pustovníkov je na spln v 39. týždni lunárneho kalendára (Pôstnom), okolo 15. októbra, obdobný židovskému sviatku Sukkot (sviatok pútnikov).

Zemepisný názov: Pustovity – obce na Ukrajine

pusťanica

v ruských legendách bohynka zimy, zimná víla, zimuška

» poveternica

pustovník

rus. otšeľnik, skrytnik, skitnik

človek žijúci osamotene, ďalej od ľudských obydlí, mnohokrát z náboženských dôvodov, askéta, odľud, neľudník, samotár, eremita. Pustovník sa mátoh nebojí. (pomenovanie od slova opustený, pustatina)

Pustonen je lotyšský kňaz, ktorý lieči rany pofúkaním.

Pušaitis, Puškaitis, Puschkeit, Puskaitis, Puskatis, Puschaitis, Puszajtis (litov.) *Zemboh*

fonetické zápisy: Pustkus, Pušot, Puskajt, Pusčius

Podľa niektorých zdrojov môže vyfúkať zo sýpky vymlátené ale nie včas previate obilie a nechá len plevy.

V bieloruskej mytológii služobníci Pušaitisa sú *pjarstukovia,* v baltskej mytológii sú to *markopoli* (mrázikovia) a *berstukovia.*

púšťanie draka (šarkana)

Letnice sa oslavovali púšťaním ohnivého (červeného) draka po vetre (*Plevníka, Vlkúňa*).

Pilvít sa oslavoval sa púšťaním draka po vetre.

pusčevik (bielorus.) *lesovik*

puščavik, pustelníček, bielor. poľ. pustelnik = pustovník

Put (rus.) *mamona*

putovnica, pútnica *» grgalica*

puttones

litov. puta = pena

veštec veštiaci z tvaru peny po magickom kúpeli, alebo z tvaru pivnej peny po jeho odpití, penoveštec

Pūtys , Pucis, Pūtonys, Pustones

(litov. = fúkač)

1. *Pohvizd,*

2. liečiteľ, ktorý lieči rany pofúkaním

Zemepisný názov: Putyska – obec v Poľsku, Putyšino – obec v Rusku, Putyšče – obec v Bielorusku

púť

puť (rus.) = cesta, čes. pouť

hromadné putovanie, procesia, obvykle na význačné dni, k pamätným alebo posvätným miestam, spojené s tradičnými slávnosťami, pri ktorých sa uplatňujú rôzne atrakcie.

Mariánske púte - oblastné púte na miesta zasvätené panne Márii: Šaštín - Stráže, Mariánka, Staré Hory, Mariánska hora v Levoči.

pužalo, pužinka, pužanka

na Sibíri duchovia obývajúci opustené obydlia

» čudinko

Pya

v lužickosrbskej mytológii meno *černoboha.* Zjavoval sa ako stojaci lev.

(pya v hindštine = pijan)

Možno je totožný s *Nyjom.*

pyrie *» kraslice*

Pyron *» Prove*

Pyronia je arkadské meno bohyne Artemis.

Pyzius, Pizio (litov.) *Pizius, Ľub, Lubica*

Pythius je prezývka Apollóna.

Neslovanské

pacifikál (lat.) - kríž, ktorý sa podáva veriacim na pobozkanie

padre (tal.) - otče, oslovenie katolíckeho rehoľného kňaza

paganizmus (lat.) - *pohanstvo*

paládium (gréc.lat.) - 1. posvätná soška Pallas Atény, 2. posvätná ochrana, *talizman*, záštita

palingenézia (gréc.) - 1. sťahovanie duší, 2. vývoj, pri ktorom sa objavuje charakter predkov v následných generáciách

Pallas Aténa - grécka bohyňa vedy, umenia a múdrosti, obdoba slovanskej *Lady*

Pan - grécky boh lesov, ochranca stáda zobrazovaný s rohmi a kozími nohami *» satyr*, syn boha Hermesa. Obdobný rímskemu *Faunovi.* Prenasledoval nymfu Syrinx, ktorá mala z neho strach, z toho **panický strach**.

pančašíla (ind.) - 5 budhistických mravných zásad

pančenláma (tib.) - druhý najvyšší po dalajlámovi v Tibete

Pandora - umele zhotovená žena, železná víla, ktorú ukoval boh podsvetia *Hefaistos*. Zeus jej daroval skrinku, ktorú predčasne otvorila a vyhrnuli sa z nej všetky choroby a nešťastia a budú trvať, zakiaľ ju nezatvorí

panegyrikon (gréc.) - chválorečˇ, chválospev pohrebný
panestetizmus (gréc.) - názor, že svet sa dá pochopiť a zdôvodniť len ako estetický jav
panislamizmus (gréc.arab.) - náboženské hnutie 19. stor. snažiace sa spojiť všetkých moslimov Turecka

panpsychizmus (gréc.) - názor, podľa ktorého všetky javy v prírode sú životné, všetko má dušu

panteizmus (gréc.) - filozofický smer stotožňujúci boha s prírodou, svetom, rozliatosť boha vo svete
panteón (gréc.) 1. spoločenstvo bohov v rámci polyteistického náboženského systému,
2. svätyňa zasvätená tomuto spoločenstvu bohov (pan-theios = vše-božský)
3. pohrebisko slávnych mužov

pantokel - magický obrazec slúžiaci ako *amulet*

pantragizmus (gréc.) - názor, že ľudský život je v podstate tragický, pretože jeho rozpory sú neprekonateľné

panychída (gréc.) - pravoslávne smútočné obrady *» hajulky*

Papaj - skýtsky boh otec

pápež (gréc.nem.) - hlava rímskokatolíckej cirkvi

pápeženec (gréc. nem.) - klerikál, horlivý prívrženec pápeža rímskokatolíckej cirkvi

pápežstvo (gréc.nem.) - náboženská inštitúcia, ktorá riadi všetku činnosť rímskokatolíckej cirkvi

papizmus (lat.) - smer priznávajúci všetku cirkevnú moc pápežovi

parament (lat.) - bohoslužobné rúcho

paranormálny (gr.lat)- sily alebo javy, ktoré z hľadiska pozorovateľa sa nachádzajú za hranicami známych prírodných zákonov

Parky – starorímske sudičky *»Moiry*

paromýtia (gréc.) - povesť s mytologickým námetom

parapsychológia, metapsychika (gréc.) - smer psychológie, ktorý skúma tzv. mimozmyslové vnímanie, ktoré zatiaľ nemožno vysvetliť na základe dosiaľ známych zákonitostí biopsychických procesov *» psychotronika*

parenéza (gréc.) - povzbudzujúca reč

parlatórium (lat.) - zamrežovaná kláštorná hovorňa

Parnas - hora v Grécku, sídlo Apolóna a múz

parochia (gréc.lat.) - fara, farnosť

parochus (gréc.lat.) - miestny farár

parsizmus (perz.ind.lat.) - *zoroastrizmus*, náboženský smer, prívrženci ktorého v 7. stor. pod tlakom islamu opustili Perziu a usadili sa v Indii v okolí Bombaje

parthenón (gréc.) - chrám zasvätený bohyni Aténe Parthenos

Pasifa - v gréckom bájosloví dcéra boha Slnka, ktorá sa zamilovala do býka

pasionál (lat.) - zbierka životopisov svätých

pastor (lat.) - evanjelický farár v daktorých krajinách, (***pastier*** duchovný)

pastorát (lat.) - farský úrad protestantov v Rakúsko-Uhorsku

pastorela (lat.) - vianočná kostolná koleda

paténa (lat.) - omšová miska, na ktorú sa kladie hostia

patentálny (lat.) - týkajúci sa evanjelického cirkevného zriadenia v Uhorsku ustanoveného cisárskym patentom

páter (lat.) - katolícky kňaz, obyčajne rehoľný, *duchovný otec*

páternice, pátričky (lat.) - ruženec

patriarcha (gréc.) - 1. najstarší člen rodiny, praotec, 2. arcibiskup, najvyšší predstaviteľ gréckokatolíckej cirkvi

patristika (lat.) - učenie cirkevných otcov a náuka o nich

patrológia (gréc.) - náuka o starokresťanskej literatúre a spisovateľoch

patrón (lat.) - ochranný svätec

paulikánstvo (podľa apoštola Pavla) - proticirkevné a protifeudálne náboženské hnutie 7.stor. v Arménsku

Pegas - starogrécky okrídlený kôň (vtákokôň), symbol básnictva,

pelagionizmus (podľa mnícha Pelagiusa) - smer v kresťanstve 5.stor, ktorý dokazoval, že spásu možno dosiahnuť bez pomoci cirkvi vlastnými silami

penát (lat.) - starorímsky domáci ochranný bôžik

penitenciár (lat.) - 1.spovedník, 2.väznica

pentagram - päťcípa magická hviezda

pentateuch (gréc.) - 5 kníh Mojžišových v Starom zákone

perfekcionizmus (lat.) - etický názor pokladajúci za cieľ morálky ustavičné zdokonaľovanie človeka

perfektibilizmus (lat.) - názor, že ľudstvo je schopné neustále sa zdokonaľovať, a že sa stále zdokonaľuje

peri (perzs.), pari, pairik - v orientálnom bájosloví dobrá víla, ochrankyňa ľudí, rus. perša

perikopa (gréc.) - výňatok z Biblie čítaný v nedeľu na verejných bohoslužbách

Persefona (lat. **Proserpina**), je v gréckej mytológii dcéra najvyššieho boha Dia a bohyne Demeter a manželka vládca podsvetia Háda. Jej druhé meno bolo Koré (Koruna)

personifikácia (lat.) - prenášanie ľudských vlastností a správania na zvieratá a neživé veci, stelesňovanie, stelesnenie neživých predmetov alebo zvierat

Petrova loď'ka - symbol kresťanskej cirkvi

Phoebe (rus. Peboš) – grécka bohyňa intelektu a proroctva, prorokyňa v Delfách

piarista (lat.) - člen katolíckej rehole vychovávajúcej mládež v náboženskom duchu

pietizmus (lat.) - smer v protestantizme zdôrazňujúci citovú a morálnu stránku náboženstva

pilátnik (podľa Piláta) - podľa Cyrila kňaz trojjazyčník, uznávajúci za bohoslužobné jazyky, ktorými bol napísaný nápis na kríži s Kristom

piscina (lat.) - starokresťanská nádoba na krstenie, pizda

planéta (gréc.) - lístok s predpoveďou fiktívnej budúcnosti

planžeta (franc.lat) - plochá doštička s dvomi kolieskami a ceruzkou, ktorá sa používa na zapisovanie správ pri okultných seansách

plebán (lat.) - farár

pluralizmus (lat.) - idealistický svetonázor popierajúci jednotu sveta a predpokladajúci množstvo duchovných, navzájom nezávislých podstát sveta

pluviál (lat.) - 1. starodávny liturgický odev majúci podobu plášťa, 2.korunovací odev nemeckých cisárov

Pluto –(gr. = bohatstvo) grécky a rímsky boh podsvetia

pneuma (gréc.) - čistý božský duch

pneumatický (gréc.) - duchovný

pneumatizmus (gréc.) - náuka, podľa ktorej všetko preniká a oživuje božský duch
poltergeist (nem. = hromotĺk) - javy súvisiace s psychokinézou, pripisované duchom, hlučný a búchajúci duch, lat. lemur, rus. *grochotanis*, opakom – poriadkumilovný duch je ordnunggeist.

polyteizmus (gréc.) - mnohobožstvo, uctievanie mnohých bohov

pontifex (lat.) - pápež, biskup, hlavný kňaz

pontifikál (lat.) - kniha s liturgickými predpismi biskupských úkonov

pontifikát (lat.) - hodnosť, úrad a obdobie funkcie rímskeho pápeža

pop (gréc.rus.) - kňaz, obyčajne pravoslávny

Poseidon –(gr. = pán sveta) starogrécky boh mora a zemetrasenia, muž Afrodity

posthypnóza (lat.gréc.) - duševne vedomý stav, ktorý nastáva ihneď po prebratí z hypnózy

postila (lat.) - zbierka kázní a náboženských výkladov

potala (tib.) - palác dalajlámu v Lhase

prana, prána (sanskr. = dych) - životná sila, *Živa,* prvotná energia, energia viazaná na vzdušný kyslík

prebenda (lat.) - 1. cirkevný majetok, 2. dôchodok katolíckych duchovných spojený s cirkevným úradom

predela (germ.tal.) - oltárny nadstavec na vystavovanie relikvií, podstavec oltára

predestinácia (lat.) - predurčenie, náboženská predstava o predurčení osudu človeka bohom

predikácia (lat.) - kázeň

predikant (lat.) - kazateľ alebo jeho pomocník, najmä protestantský

prefácia (lat.) - úvod, predslov, časť omše

pregenitálny (lat.) - jestvujúci pred narodením

prekognícia - vízia konkrétnych budúcich dejov, ktoré nemožno predvídať bežnými postupmi

prelát (lat.) - vyšší rímskokatolícky hodnostár

premoštrát (lat.) - člen z jednej z mníšskych reholí

prepošt (lat.) - hlava kolégia kanonika alebo kláštora

prepozitúra (lat.) - úrad, hodnosť prepošta

presbytár, presbytérium (gréc.) - miesto pri oltári

presbyter (gréc.) - starší cirkevného zboru protestantskej cirkvi

presbyterión (gréc.) - člen americkej alebo anglickej reformovanej protestantskej cirkvi nemajúcej biskupov, len kňazov - radu starších

prímas (lat.) - katolícky konajúci arcibiskup

primiciant (lat.) - novokňaz, katolícky kňaz slúžiaci prvú omšu

primície (lat.) - prvá omša katolíckeho novokňaza

prior (lat.) - predstavený kláštora daktorej katolíckej rehole

procesia (lat.) - slávnostný sprievod veriacich

profanácia, profanizácia (lat.) - znesvätenie

profécia (gréc.) - proroctvo

profesia (lat.) - rehoľný sľub

profét (gréc.) - prorok

profetický, prifétsky (gréc.) - predvídajúci, prorocký

proigumen (lat.gréc.) - zástupca igumena, predstaveného pravoslávneho kláštora

Prokrustova posteľ *» Matajova posteľ*

prokurátor (lat.) - hospodársky správca v katolíckych kláštoroch

Prometeus – (gréc. = opatrný) grécky poloboh, ktorý stvoril ľudí z hliny a ukradol pre nich z Olympu oheň, za čo ho bohovia prikovali ku skale

prosfora, prosvira, proskura – (gréc.) - omšový chlieb v pravoslávnej viere

z toho pomenovanie slezu (Malva, Althea) proskurník, boží chlieb, ktorý má okrúhle plody ako hostia

proskribovať (lat.) - dať do kliatby

proskripcia (lat.) - vyhlásenie kliatby

proskynéza (lat.) - hlboké klaňanie až k zemi

prostylos (gréc.) - antický chrám so štyrmi stĺpmi pri vchode

protestantizmus (lat.) - hnutie a náboženstvo proti katolíckej cirkvi v stredoveku

Proteus – (gr. = prvoradý) starogrécky boh mora, ktorý mohol ustavične meniť svoju podobu

protodiakon (gréc.) - v pravoslávnej cirkvi prvý diakon diecézy

protojerej (gréc.) - v pravoslávnej cirkvi kňaz vyššej hodnosti

protonáza – prapra-element, proto-element, informačné pozadie, informačné morfogenetické pole, *akáša*, *»dušepamäť, kyhala*

provinciál (lat.) - predstavený kláštora cirkevnej provincie

prozeolyta (gréc.) - 1. pohan alebo príslušník iného náboženstva obrátený na židovskú vieru, 2. nový prívrženec monoteizmu, 3. kto prestúpil do inej cirkvi

psalmódia (lat.) - spôsob chrámového spevu žalmov (striedavo sólista a zbor)

psí - psychický faktor (šiesty zmysel) využívaný pri telepatii, možno ho stotožniť s *aurou.*

psoltérium (lat.) - kniha žalmov

pseudoepigraf (gréc.) - predkresťanský a ranokresťanský spis vydávaný pod nepravým menom, najmä židovským starozákonným

psyché, psycha (gréc.) - duša, vedomie, myseľ, rus. babočka , čo je motýľ

Psyché - starogrécka bohyňa duševnej krásy

psychogénny (gréc.) - duševný, týkajúci sa duševných javov

psychoenergetika - oblasť psychotroniky zaoberajúca sa výskumom psychickej energie, ktorá sa skladá zo štyroch síl: elektrickej, gravitačnej, slabej medzijadrovej, silnej medziatómovej

psychohygiena (gréc.) - 1. vedný odbor študujúci podmienky, ktoré sú nevyhnutné na zabezpečenie duševného zdravia a ktoré zlepšujú duševnú činnosť, 2. harmonický rozvoj duševných, rozumových, vôľových a citových vlastností človeka v rodinnom i spoločenskom prostredí, duševná hygiena

psychoid (gréc.) - v biológii nemateriálna sila, ktorou sa vysvetľujú životné procesy v organizme

psychokinéza, telekinéza(gréc.) - 1. ovplyvňovanie pohybu telies na diaľku vôľou človeka, 2. schopnosť mechanicky zatiaľ nevysvetliteľného vnikania do hmoty

psycholamarckizmus (gréc.+vl.meno) - smer obhajujúci duševný život protoplazmy

psychologizmus (gréc.) - učenie jednostranne zvýrazňujúce psycho- logické poznatky, ktoré považuje za základ vedeckého poznávania skutočnosti

psychomantia (gréc.) - vzývanie mŕtvych

psychomanizmus (gréc.lat.) - názor, že všetko živé i neživé na svete má dušu, psychiku

psychometria - veštenie o ľuďoch z predmetov, ktoré boli s nimi v kontakte

psychosféra (gréc.) - oblasť duševného života

psychosomatika (gréc.) - smer zaoberajúci sa výskumami vzájomných vzťahov duševných a telesných procesov v zdraví i chorobe

psychotronika, parapsychológia, metapsychológia - vedný odbor zaoberajúci sa špecifickými procesmi ľudského tela, ako sú: telepatia, telegnózia, psychokinéza t.j. javy, pri ktorých energia vznikajúca pri myslení a vybudená ľudskou vôľou vykoná prácu

psychurgia - štúdium ľudských okultných síl, zaoberá sa vyvolávaním duší, evokáciami a ich vplyvom na človeka a mikrokozmos, študuje vyvolávanie astrálnych obrazov, bytostí, elementárnych živlov a ich zviditeľňovanie

purgatórium (lat.) - očistec

puritánstvo, puritanizmus (lat.) - protestantský smer vo V. Británii, hlásajúci veľmi prísne mravy

pyrolatria (gréc.) - uctievanie ohňa

pyromantia (gréc.) - veštenie z ohňa

pytagoreizmus (podľa Pytagora) - učenie redukujúce všetky javy na kvantitatívne číselné vzťahy

Pýtia - 1. starogrécka veštkyňa v Apolónovom chráme v Delfách, 2. kto má dvojzmyselné výroky
pyxis (gréc.) - plechová schránka na hostie, piksľa